

UNIVERSITATEA ECOLOGICĂ DIN BUCUREȘTI

FACULTATEA DE DREPT

Program de studii universitare de licență: Drept

Forma de învățământ: cu frecvență redusă/la distanță

Suport de curs pentru disciplina:

DREPT INTERNAȚIONAL PUBLIC 1

Noțiuni introductive

Titular de disciplină:

Conf. univ. dr. Corina-Florența POPESCU

**București
2023-2024**

CUPRINS

INTRODUCERE	9
Date privind titularul de disciplină	9
Date despre disciplină.....	10
Obiectivele disciplinei	10
Competențe acumulate după parcurgerea cursului	10
Resurse și mijloace de lucru	11
Structura disciplinei.....	11
Cerințe preliminare și discipline deservite	12
Durata medie de studiu individual.....	13
Evaluarea	13
Pentru studenții IFR.....	13
Pentru studenții ID	13
MODUL I INTRODUCERE ÎN DREPTUL INTERNAȚIONAL PUBLIC	15
Obiective.....	15
Conținut	15
Modul I. Unitatea de învățare 1	16
I.1. Introducere	16
I.2. Competențe conferite	16
I.3. Conținut.....	16
I.3.1. Definiția, obiectul și trăsăturile dreptului internațional public	17
I.3.1.1. Definiția dreptului internațional public	17
I.3.1.2. Obiectul dreptului internațional public	17
I.3.1.3. Trăsăturile dreptului internațional public.....	17
I.3.2. Acordul de voință- fundamentul dreptului internațional	18
I.3.3. Particularitățile dreptului internațional public în raport cu dreptul intern	18
I.3.4. Sancțiunea în dreptul internațional	19
I.3.5. Raportul dintre dreptul internațional și dreptul intern	19
I.3.6. Scurt istoric privind apariția și evoluția dreptului internațional public	20

I.3.6.1. Perioada antichității și primele reguli de drept internațional	20
I.3.6.2. Dreptul internațional în Evul Mediu	20
I.3.6.3. Perioada destrămării feudalismului și dreptul internațional public	20
I.3.6.4. Dreptul internațional public în epoca modernă.....	21
I.3.6.5. Dreptul internațional în epoca contemporană	21
Bibliografie recomandată	21
Rezumat	21
De reținut!	23
Test de evaluare	24
Bibliografie.....	27
Modul II IZVOARELE DREPTULUI INTERNAȚIONAL PUBLIC.....	29
Modul II. Unitatea de învățare II	30
II.1. Introducere	30
II.2. Competențe conferite	30
II.3. Conținut.....	30
II.3.1. Noțiunea de izvor al dreptului internațional public	30
II.3.2. Izvoarele principale ale dreptului internațional public	31
II.3.2.1. Tratatul internațional	31
II.3.2.2. Cutuma internațională.....	31
II.3.2.3. Principiile generale de drept	32
II.3.3. Izvoarele (mijloacele) auxiliare pentru determinarea normelor de drept	32
II.3.3.1. Hotărârile judecătorești.....	32
II.3.3.1. Doctrina juridică	32
Bibliografie recomandată	33
Modul II. Unitatea de învățare III.....	34
III.1. Introducere.....	34
III.2. Competențe conferite.....	34
III.3. Conținut	34
III.3.1. Echitatea	34
III.3.2. Actele unilaterale ale statelor	35

III.3.3. Actele organizațiilor internaționale.....	35
III.3.4. Legea internă.....	35
III.3.5. Codificarea dreptului internațional public	36
III.3.6. Normele dreptului internațional public – definiție și categorii	36
III.3.6.1. Definiție.....	36
III.3.6.2. Categorii de norme	37
III.3.6.3. Normele de <i>jus cogens</i>	37
Rezumat	38
Bibliografie recomandată	41
Test de evaluare	41
Temă de control	45
Bibliografie	45
 Modul III PRINCIPIILE FUNDAMENTALE ALE DREPTULUI INTERNAȚIONAL PUBLIC	
Modul III. Unitatea de învățare IV	47
IV.1. Introducere.....	47
IV.2. Competențe conferite	47
IV.3. Conținut	47
IV.3.1. Noțiunea de principii ale dreptului internațional public	47
IV.3.2. Principiile fundamentale ale dreptului internațional public.....	48
IV.3.2.1. Natura juridică a principiilor fundamentale	48
IV.3.2.2. Formularea principiilor fundamentale.....	48
IV.3.2.3. Importanța și caracterele principiilor fundamentale ale dreptului internațional public.....	49
IV.3.3.Principiile fundamentale prevăzute în Rezoluția Adunării Generale a ONU nr. 2625 din 14 octombrie 1970	49
Modul III. Unitatea de învățare V	52
V.1. Introducere	52
V.2. Competențe conferite.....	52
V.3. Conținut	52

Test de evaluare	53
Bibliografie	57
Modul IV SUBIECTELE DREPTULUI INTERNAȚIONAL PUBLIC	58
Modul IV. Unitatea de învățare VI.....	59
VI.1. Introducere.....	59
VI.2. Competențe conferite	59
VI.3. Conținut	59
VI.3.1. Noțiunea de subiect de drept internațional public.....	59
VI.3.2. Statul – subiect principal al dreptului internațional public	60
VI.3.2.1. Noțiune și caracteristici.....	60
VI.3.2.2. Elementele constitutive ale statului.....	60
VI.3.2.3. Funcțiile statului.....	61
VI.3.2.4. Drepturile și obligațiile fundamentale ale statelor	61
VI.3.2.5. Formarea statelor. Tipurile de state.....	61
VI.3.2.6. Recunoașterea statelor Noțiune.....	62
VI.3.2.7. Dispariția statelor	64
VI.3.2.8. Succesiunea statelor	64
VI.3.2.9. Neutralitatea statelor	64
Temă de control	65
Modul IV. Unitatea de învățare VII.....	66
VII.1. Introducere.	66
VII.2. Competențe conferite	66
VII.3. Conținut.....	66
VII.3.1. Organizațiile internaționale interguvernamentale	66
Modul. IV. Unitatea de învățare VIII	73
VIII.1. Introducere	73
VIII.2. Competențe conferite.....	73
VIII.3. Conținut	73
VIII.3.1. Popoarele care luptă pentru independență: condițiile de recunoaștere a popoarelor care luptă pentru independență ca subiecte de drept internațional	

public; drepturi ale popoarelor care luptă pentru independență;.....	74
VIII.3.1.1. Mișcările de eliberare națională.....	74
VIII.3.2. Vaticanul	74
VIII.3.3. Statutul individului în dreptul internațional public	75
VIII.4. Rezumat	75
Test de evaluare	77
Bibliografie.....	81
Modul V POPULAȚIA ÎN DREPTUL INTERNAȚIONAL PUBLIC.....	82
Modul V. Unitatea de învățare IX	83
IX.1. Introducere.....	83
IX.2. Competențe conferite.	83
IX.3. Conținut.....	83
IX.3.1. Definirea conceptelor de populație, populația statelor și națiune. Delimitări conceptuale.....	83
IX.3.2. Cetățenia	84
IX.3.2.1. Dobândirea cetățeniei.....	84
IX.3.2.2. Pierderea cetățeniei	84
IX.3.2.3. Bipatridia sau multipatridia.....	84
IX.3.2.4. Apatridia.....	85
Modul V. Unitatea de învățare X.....	86
X.1. Introducere	86
X.2. Competențe conferite.....	86
X.3. Conținut	86
X.3.1. Protecția cetățenilor aflați pe teritoriul altui stat	86
X.3.2. Regimul juridic al străinilor	87
X.3.3. Regimul juridic al refugiaților.....	87
X.3.4. Dreptul de azil	88
Modul V. Unitatea de învățare XI	89
XI.1. Introducere.....	89
XI.2. Competențe conferite	89

XI.3. Conținut	89
XI.3.1. Expulzarea.....	89
XI.3.2. Extrădarea	89
Rezumat	90
Test de evaluare	91
Bibliografie.....	95
Modul VI TERITORIUL ÎN DREPTUL INTERNAȚIONAL PUBLIC	96
Modul VI. Unitatea de învățare XII.....	97
XII.1. Introducere	97
XII.2. Competențe conferite	97
XII.3. Conținut.....	97
XII.3.1. Teritoriul de stat.....	97
XII.3.1.1. Noțiunea de teritoriu de stat.....	97
XII.3.1.2. Părțile componente ale teritoriului de stat	97
Temă de control	98
Modul VI. Unitatea de învățare XIII	99
XIII.1. Introducere	99
XIII.2. Competențe conferite.....	99
XIII.3. Conținut	99
XIII.3.1. Frontierele de stat – definiție, clasificare, stabilire și regimul zonelor de frontieră	99
XIII.3.2. Modalități de dobândire și de modificare a teritoriului de stat	101
XIII.3.3. Fluviile internaționale	101
XIII.3.3.1. Regimul juridic al fluviilor internaționale	101
XIII.3.3.2. Regimul juridic al Dunării.....	102
XIII.3.3.3. Regimurile juridice aplicabile fluviilor internaționale din America, Asia, Africa	102
XIII.3.4. Strâmtoarele și canalele maritime internaționale.....	103
XIII.3.4.1. Strâmtoarele internaționale	103

XIII.3.4.2. Canalele maritime internaționale.....	104
XIII.3.5. Zonele cu regimuri juridice internaționale speciale	104
XIII.3.5.1. Zonele demilitarizate	104
XIII.3.5.2. Zonele neutralizate	104
XIII.3.5.3. Zonele denuclearizate	105
XIII.3.5.4. Zonele polare	105
Modul VI. Unitatea de învățare XIV	106
XIV.1. Introducere.....	106
XIV.2. Competențe conferite.....	106
XIV.3. Conținut	106
XIV.3.1. Spațiul aerian al statului.....	106
XIV.3.1. Rezumat	107
Test de evaluare	109
Bibliografie.....	111
Bibliografie generală	113

INTRODUCERE

Cursul universitar, intitulat Drept internațional public, se adresează studenților Facultății de Drept, Specializarea Drept, anul II, semestrul I, forma de învățământ cu frecvență redusă (IFR)/învățământ la distanță (ID), dar poate constitui un bun material de studiu și pentru studenții formei de învățământ cu frecvență (IF).

Cursul este scris, astfel încât, după parcurgerea lui, studenții să poată dobândi cunoștințele necesare formării unei viziuni complete asupra sistemului de drept, în ansamblul său (drept european, drept internațional privat, drept intern).

Cursul de drept internațional public pentru anul II este o disciplină fundamentală, care stă la baza ordonării și desfășurării relațiilor internaționale ale tuturor statelor, organizațiilor internaționale interguvernamentale și ale altor entități abilitate să acționeze în plan internațional general, regional și subregional. În condițiile actuale, în plin proces de globalizare, dreptul internațional, rezultat al unui proces îndelungat de formare și adaptare la schimbările și mutațiile care au loc în relațiile internaționale și în mediul internațional, dobândește un rol tot mai accentuat în acțiunile de menținere a păcii și securității internaționale, de dezvoltare a cooperării politice, economice și de altă natură între state, ca și în acțiunile de orientare și modelare a politicii externe.

Ca urmare, cursul de față își propune următoarele obiective:

- Însușirea teoriilor și conceptelor specifice dreptului internațional public;
- Înțelegerea fenomenului juridic de către studenți și stimularea interesului acestora pentru cercetarea științifică;
- Dobândirea de cunoștințe (ansamblu de fapte, principii, teorii și practice) în domeniul dreptului internațional public;
- Dobândirea de abilități (capacitatea de a aplica și de a utiliza cunoștințele) în vederea rezolvării unor situații concrete;
- Dobândirea de competențe (capacitatea de a selecta, combina și utiliza adecvat cunoștințe, abilități) legate de aplicabilitatea în practică a dreptului internațional public.
- Bibliografia bogată, plasată la sfârșitul cursului este menită să permită celor interesați, să aprofundeze și să-și formuleze, eventual, o opinie proprie.

Date privind titularul de disciplină

Nume și prenume:	Conf. univ. dr. Corina Florența Popescu
E-mail:	corina.popescu@ueb.education

Date despre disciplină

Anul de studiu:	II
Semestrul:	I

Obiectivele disciplinei

Obiectivul general al disciplinei	• Studiarea normelor și principiilor dreptului internațional, a mecanismelor și instituțiilor sale, însușirea teoriilor și conceptelor specifice dreptului internațional public, cât și înțelegerea relației dintre dispozițiile legilor interne și cele ale tratatelor internaționale, ca și ale altor reglementări internaționale și regionale; • Înțelegerea fenomenului juridic de către studenți și stimularea interesului acestora pentru cercetarea științifică.
Obiectivele specifice	• Dobândirea de cunoștințe (ansamblu de fapte, principii, teorii și practice) în domeniul dreptului internațional public; • Dobândirea de abilități (capacitatea de a aplica și de a utiliza cunoștințele) în vederea rezolvării unor situații concrete; • Dobândirea de competențe (capacitatea de a selecta, combina și utiliza adecvat cunoștințe, abilități) legate de aplicabilitatea în practică a dreptului internațional public.

Competențe acumulate după parcurgerea cursului

Competențe profesionale	Cunoștințe: • cunoaștere, înțelegere și utilizare a limbajului specific (cunoașterea, înțelegerea conceptelor dreptului internațional public și utilizarea lor adecvată în comunicarea profesională); • explicare și interpretare (utilizarea cunoștințelor de bază, pentru explicarea și interpretarea importanței studiului dreptului internațional public); Abilități: • aplicare, transfer și rezolvare de probleme (utilizarea unor principii și metode de bază pentru rezolvarea unor probleme/situații bine definite, tipice dreptului internațional public în condiții de asistență calificată); • reflecție critică și constructivă (utilizarea adecvată de criterii și metode standard de evaluare, pentru a aprecia calitatea, meritele și limitele dreptului internațional public); • creativitate și inovare (elaborarea de proiecte profesionale cu utilizarea unor principii și metode consacrate în dreptul internațional public).
Competențe transversale	autonomie și responsabilitate (executarea responsabilă a sarcinilor profesionale, în condiții de autonomie restrânsă și asistență calificată); interacțiune socială (familiarizarea cu rolurile și activitățile specifice muncii în echipă și distribuirea de sarcini pentru nivelurile subordonate); dezvoltare personală și profesională (conștientizarea nevoii de formare continuă, utilizarea eficientă a resurselor și tehnicilor de învățare pentru dezvoltarea personală și profesională).

Resurse și mijloace de lucru

Toate cele 14 unități de învățare pot fi studiate direct din manualul tipărit, din suportul de curs disponibil pe biblioteca virtuală, din Prezentările și expunerile Power Point Audio postate săptămânal pe Classroom și din alte resursele de învățare informatice puse la dispoziția studenților. Pentru o pregătire temeinică, sugerăm efectuarea tuturor testelor de evaluare, astfel încât rezultatul pregătirii să fie cât mai obiectiv. De asemenea, sugerăm studenților alcătuirea propriilor planuri și scheme, pentru o mai bună sistematizare a cunoștințelor dobândite.

Pentru o pregătire temeinică, vă sugerăm să efectuați toate testele de evaluare, astfel încât rezultatul pregătirii dumneavoastră să fie cât mai obiectiv. De asemenea, vă sugerăm să vă alcătuiți propriile dumneavoastră planuri și scheme, acestea ajutându-vă la o mai bună sistematizare a cunoștințelor dobândite.

Fiecare unitate de învățare debutează cu prezentarea obiectivelor pe care trebuie să le atingeți – din punctul de vedere al nivelului de cunoștințe – prin studierea temei respective. Vă recomandăm să le citiți cu atenție și apoi, la sfârșitul cursului, să le revedeți pentru a verifica dacă le-ați atins în întregime.

Fiecare unitate de învățare debutează cu prezentarea obiectivelor urmărite – din punctul de vedere al nivelului de cunoștințe – prin studierea temei respective. Recomandăm citirea cu atenție a obiectivelor și, la sfârșitul cursului, revederea acestora pentru a verifica dacă au fost atinse în întregime.

Testele de evaluare prezente la sfârșitul fiecărui curs vă vor ajuta să verificați modalitatea specifică de învățare și să vă îmbunătățiți cunoștințele. Timpul recomandat rezolvării testelor este de 30 de minute. Rezolvați testele numai după studierea în întregime a unui curs și nu vă uitați la răspunsuri decât după rezolvarea testului și numai dacă nu reușiți să găsiți răspunsul prin recitirea cursului. Testele sunt exemplificative și nu vor fi repetate la examinare.

La sfârșitul fiecărei unități de învățare există indicată o bibliografie selectivă pe care vă sfătuim să o parcurgeți. Bibliografia indicată este recomandată pentru a crea o viziune comparativă asupra unor instituții și pentru a consolida gândirea juridică a studenților.

Structura disciplinei

Disciplina **Drept internațional public 1** este structurată din 14 unități de învățare (fiecare unitate de învățare fiind aferentă unui capitol) și reflectă materia corespunzătoare programei pentru semestrul 1 al anului doi de studiu. Pentru fiecare unitate de învățare sunt prevăzute 2 ore, astfel încât să se fixeze temeinic cunoștințele specifice.

La sfârșitul fiecărui capitol se regăsesc modele de teste de autoevaluare care vă vor ajuta să vă însușiți materia și să stabiliți singuri ritmul de învățare și necesitățile proprii de repetare a unor teme.

Totodată, la anumite capitole sunt formulate și teme de control, în vederea evaluării pe parcurs. Acestea sunt:

Tema 1 – Capitolul 3: „Izvoarele dreptului internațional public” – Dovada cutumei în dreptul internațional public;

Tema 2 – Capitolul 4: „Subiectele dreptului internațional public” – Recunoașterea statelor;

Tema 3 – Capitolul 7: „Dreptul mării” – Zona internațională a teritoriilor submarine.

Pentru studenții la ID sunt prevăzute 2 verificări, în vederea evaluării pe parcurs, astfel:

- ❖ Verificarea pe parcurs 1- Unitatea de învățare 6: Drepturile și obligațiile statelor în calitate de subiecte ale dreptului internațional public;
- ❖ Verificarea pe parcurs 2 – Unitate de învățare 12: Modurile de dobândire sau modificare a teritoriului de stat.

Verificările pe parcurs se susțin de către fiecare student, iar rezultatele acestei evaluări se comunică de către cadrul didactic în mod direct și nemijlocit studenților.

Cursul de **Drept internațional public 1** poate fi studiat atât în întregime, potrivit ordinii prestabilite a capitolelor/ unităților de învățare, dar se poate și fragmenta în funcție de interesul propriu mai accentuat pentru anumite teme. În vederea susținerii examenului este obligatorie parcurgerea tuturor celor 14 unități de învățare și efectuarea sarcinilor prezentate.

Cerințe preliminare și discipline deservite

Dreptul internațional public este o disciplină care se studiază în anul II, semestru I și semestrul II, constituind ea însăși o disciplină care îl învață pe student să perceapă realitatea și să înțeleagă fenomenele internaționale (globalizare, dezvoltare durabilă, criteriile și condițiile de admitere/ aderare la diferite organizații internaționale), viața, realitatea, precum și societatea internațională dintr-o perspectivă nu numai politică, dar și juridică.

Disciplinele din planul de învățământ care se dezvoltă pe baza cunoștințelor dobândite în cadrul materiei de față sunt: Drept unional; Drept internațional privat; Mari sisteme de drept etc.

Durata medie de studiu individual

Durata medie de învățare estimăm a fi de aproximativ 28 de ore, iar pentru examen ar fi necesar un studiu de o săptămână. Studiarea fiecărui capitol necesită un efort estimat la 2 ore, astfel încât cunoștințele specifice acestui domeniu să se fixeze temeinic.

Evaluarea

Evaluarea finală constă în susținerea unui examen scris cu subiecte tip grilă cu una sau două variante de răspuns și cu subiecte tip sinteză. Înainte de examen este indicat să parcurgeți din nou toată materia, cu atenție, durata estimată pentru această activitate fiind de aproximativ o săptămână.

Pentru studenții IFR

Tip activitate	10.1 Criterii de evaluare	10.2 Metode de evaluare	10.3 Pondere din nota finală
10.4 Curs			
10.5 Seminar/laborator	Cunoașterea terminologiei specifice dreptului internațional public, folosirea adecvată a noțiunilor în materie	Testare continuă pe parcursul semestrului	25%
		Testare periodică prin lucrări de control	25%
10.6. Evaluare finală	Cunoașterea terminologiei specifice dreptului internațional public, folosirea adecvată a noțiunilor, instituțiilor în materie și identificarea, interpretarea și aplicarea corectă a normelor de drept internațional public	Examen scris	50%
10.7. Modalitatea de notare (calificativ sau notă): Notă			
10.8 Standard minim de performanță: pentru obținerea notei 5 în urma evaluării se va avea în vedere cunoașterea noțiunilor elementare a materiei predare. Capacitatea de soluționare a unor studii de caz, prin calificarea corectă a situației de fapt și încadrarea acesteia în norma de drept aplicabilă.			

Pentru studenții ID

Tip activitate	10.1 Criterii de evaluare	10.2 Metode de evaluare	10.3 Pondere din nota finală
10.4. Examen final	Cunoașterea terminologiei specifice dreptului internațional public, folosirea	Evaluare sumativă prin examen Examen scris	50%

	adecvata a noțiunilor, instituțiilor în materie și identificarea, interpretarea și aplicarea corectă a normelor de drept internațional public		
10.5. AT	Nu este cazul.		
10.6 .TC	Însușirea și înțelegerea problematicei tratate în cele două teme de control . Respectarea cerințelor de redactare a temelor de control. Utilizarea corectă a limbajului specific disciplinei. Capacitatea de analiză și sinteză	Evaluare formativă (pe parcurs): teme de control	50%
10.7 .AA	Nu este cazul.		
10.8. Standard minim de performanță Standarde minime pentru: Nota 5: • Însușirea în linii mari a principalelor noțiuni, idei, concepte din teoria aferentă fiecărei unități de învățare supusă evaluării; • Cunoașterea problemelor de bază din domeniul disciplinei studiate; • Integrarea cunoștințelor acumulate pe parcursul întâlnirilor tutoriale evidențiate și reflectate în temele de control elaborate; • Predarea celor două teme de control. Nota 10: • Abilități, cunoștințe certe și profund argumentate pentru teoria supusă evaluării; • Parcurgerea bibliografiei; • Înțelegerea aprofundată a teoriilor din domeniul disciplinei studiate; • Predarea celor două teme de control cu îndeplinirea tuturor cerințelor solicitate.			

MODUL I

INTRODUCERE ÎN DREPTUL INTERNAȚIONAL PUBLIC

Obiective

- cunoașterea evoluției istorice a normelor și instituțiilor de drept internațional public;
- înțelegerea procesului de formare a normelor dreptului internațional;
- corelația dintre dreptul internațional public și alte ramuri de drept;
- cunoașterea principalelor repere ale evoluției dreptului internațional public.

Conținut

1. Definiția, obiectul și trăsăturile dreptului internațional public
 - 1.1. Definiția dreptului internațional public
 - 1.2. Obiectul dreptului internațional public
 - 1.3. Trăsăturile dreptului internațional public
2. Acordul de voință - fundament al dreptului internațional public
3. Particularitățile dreptului internațional public în raport cu dreptul intern
4. Sancțiunea în dreptul internațional public;
5. Raportul dintre dreptul internațional public și dreptul intern;
6. Scurt istoric privind apariția și evoluția dreptului internațional public.
 - 6.1. Perioada antichității și primele reguli de drept internațional
 - 6.2. Dreptul internațional în evul mediu
 - 6.3. Perioada destrămării feudalismului și dreptul internațional public
 - 6.4. Dreptul internațional public în epoca modernă
 - 6.5. Dreptul internațional public în epoca contemporană

Modul I. Unitatea de învățare 1

I.1. Introducere

În cuprinsul acestei unități de învățare sunt prezentate definiția, obiectul și trăsăturile dreptului internațional public, particularitățile dreptului internațional public în raport cu dreptul intern.

Durata medie de parcurgere a acestui capitol este de aproximativ 2ore.

I.2. Competențe conferite

După parcurgerea unității de învățare, studentul va fi capabil să identifice izvoarele principale dreptului internațional public și mijloacele auxiliare de determinare a regulilor de drept, raportul dintre dreptul internațional public și dreptul intern și scurt istoric privind apariția și evoluția dreptului internațional public

I.3. Conținut

I.3.1. Definiția, obiectul și trăsăturile dreptului internațional public

I.3.1.1. Definiția dreptului internațional public

I.3.1.2. Obiectul dreptului internațional public

I.3.1.3. Trăsăturile dreptului internațional public

I.3.2. Acordul de voință- fundamentul dreptului internațional

I.3.3. Particularitățile dreptului internațional public în raport cu dreptul intern

I.3.4. Sancțiunea în dreptul internațional

I.3.5. Raportul dintre dreptul internațional și dreptul intern

I.3.6. Scurt istoric privind apariția și evoluția dreptului internațional public

I.3.6.1. Perioada antichității și primele reguli de drept internațional

I.3.6.2. Dreptul internațional în Evul Mediu

I.3.6.3. Perioada destrămării feudalismului și dreptul internațional public

I.3.6.4. Dreptul internațional public în epoca modernă

I.3.6.5. Dreptul internațional în epoca contemporană

I.3.1. Definiția, obiectul și trăsăturile dreptului internațional public

I.3.1.1. Definiția dreptului internațional public

Dreptul internațional public reprezintă un ansamblu de norme juridice, create de către state și alte subiecte de drept internațional, pe baza acordului lor de voință, în scopul reglementării raporturilor juridice dintre subiectele dreptului internațional, a căror aducere la îndeplinire este asigurată prin respectarea lor de bunăvoie, iar în caz de necesitate pe calea forței de constrângere, exercitată individual sau colectiv.

I.3.1.2. Obiectul dreptului internațional public

Obiectul dreptului internațional public îl constituie:

- relațiile dintre state, atunci când statele apar ca titulare de suveranitate.

Când statele apar în raporturi de drept civil, dreptul internațional nu-și găsește aplicarea, așa cum nu-și găsește aplicarea nici în raporturile dintre un stat și o societate transnațională sau în raporturile dintre un stat și o persoană fizică.

- raporturile dintre state și organizațiile internaționale interguvernamentale;
- raporturile dintre organizațiile internaționale interguvernamentale;
- raporturile dintre mișcările de eliberare națională și state sau organizații internaționale interguvernamentale.

I.3.1.3. Trăsăturile dreptului internațional public

- fundamentul juridic al dreptului internațional public îl constituie acordul de voință al statelor participante la raportul juridic determinat, conferind forța juridică a normelor convenite;
- statele sunt deopotrivă creatorii și destinatarii normelor de drept internațional public;
- normele dreptului internațional public nu pot fi create de un singur stat;
- statele, egale în suveranitate, sunt cele care creează normele juridice care guvernează raporturile juridice dintre ele; este un drept inter pares (între egali), întrucât, de regulă, nu creează nici drepturi, nici obligații pentru terți;
- nu există un organ legislativ internațional, supraordonat statelor, care să elaboreze o legislație internațională ci numai proceduri care presupun acordul de voință al statelor.

Dreptul internațional este, deci, un drept de coordonare care guvernează o ordine juridică a unui sistem orizontal;

- nu există organe executive, care să asigure aplicarea normelor dreptului internațional public în raporturile dintre subiectele acestuia, această atribuție revine

tot statelor și celorlalte subiecte de drept internațional public;

- nu există organe judecătorești cu competență generală și obligatorie, care să intervină din oficiu instituind sancțiuni, atunci când normele de drept nu sunt respectate.
- are proceduri proprii de aplicare, astfel, angajamentele asumate sunt aduse la îndeplinire în virtutea: principiului pacta sunt servanda (tratatele trebuie respectate); principiului reglementării pașnice a diferendelor internaționale; clauzei potrivit căreia interpretarea și aplicarea unui tratat se face prin proceduri specifice expres menționate;
- are un caracter universal, întrucât obiectul său îl constituie relațiile între toate statele.

Spre deosebire de dreptul internațional public, dreptul intern este considerat un drept de subordonare, normele sale fiind create de autoritatea legislativă și sunt obligatorii pe întregul teritoriu al statului pentru persoanele fizice și juridice.

I.3.2. Acordul de voință- fundamentul dreptului internațional

Fundamentul juridic al dreptului internațional public îl constituie acordul de voință al statelor participante la raportul juridic determinat. Acest acord conferă forța juridică a normelor convenite. Acordul de voință al statelor este o categorie juridică materializată în acte juridice realizate prin anumite mecanisme și proceduri din domeniul dreptului.

Statele în condiții de egalitate și pe baza liberului lor consimțământ, într-un proces de coordonare, de punere de acord a voinței lor creează norme juridice pe care le exprimă prin tratate, cutumă sau alte izvoare de drept.

I.3.3. Particularitățile dreptului internațional public în raport cu dreptul intern

Comparativ cu dreptul intern, dreptul internațional prezintă o serie de particularități asupra cărora vom face scurte precizări.

❖ Lipsa unui organ suprastatal cu atribuții legislative. În ordinea juridică internațională statul este, în același timp, autor și destinatar al normelor juridice;

❖ Lipsa unor autorități de genul celor specifice autorităților administrației publice în cadrul unui stat;

❖ Lipsa unui sistem de organe jurisdicționale cu competență generală și obligatorie, care să intervină și să aplice sancțiuni atunci când normele juridice nu sunt respectate;

❖ Caracterul obligatoriu al normelor specifice dreptului internațional public. Dreptul internațional public este un drept de coordonare aplicabil unor subiecte suverane și egale sub aspect juridic, reprezentând o ordine juridică structurată pe orizontală, spre deosebire de ordinea juridică internă structurată pe verticală.

I.3.4. Sancțiunea în dreptul internațional

Statele, de comun acord, au stabilit și sancțiuni și măsuri de constrângere pentru statele care violează legalitatea internațională. Unele sancțiuni și măsuri de constrângere sunt prevăzute în Carta O.N.U., altele în diverse tratate internaționale.

Carta Națiunilor Unite prevede atât sancțiuni, cât și măsuri de constrângere. Câteva sancțiuni sunt prevăzute în articolele 5 și 6. O sancțiune prevăzută în articolul 5 din Cartă este suspendarea unui membru al ONU, împotriva căruia Consiliul de Securitate a întreprins o acțiune preventivă sau de constrângere, de la exercitarea drepturilor și privilegiilor decurgând din calitatea de membru.

I.3.5. Raportul dintre dreptul internațional și dreptul intern

În doctrina dreptului internațional au apărut, mai multe curente de gândire, concretizate în formularea a două concepții (teorii), respectiv dualismul și monismul.

Teoriile dualiste susțin că dreptul internațional și dreptul intern sunt două sisteme distincte, rupte între ele, cu o existență paralelă, cu domenii diferite de aplicare, având izvoare distincte și destinatari deosebiți, care nu se influențează reciproc.

Teoriile moniste susțin existența unei singure ordini juridice, formată din dreptul intern și dreptul internațional, dreptul având astfel o structură unitară, compusă din norme obligatorii, indiferent dacă acestea se adresează indivizilor, statelor sau altor entități asimilate acestora, aflate într-o strictă ierarhie.

Teoriile moniste au avut două orientări:

a) **Teoria monistă cu primatul dreptului intern**, care susține faptul că:

- Dreptul internațional derivă din dreptul intern al statelor;
- Dreptul internațional public este doar o prelungire a dreptului intern al statelor;
- Dreptul internațional public ar fi un „drept public extern” al fiecărui stat.

b) **Teoria monistă cu primatul dreptului internațional public**, potrivit căreia: această teorie susține că dreptul internațional public stabilește limitele competențelor dreptului intern.

Prin această teorie se încearcă unificarea dreptului internațional public și a dreptului intern al statelor într-un singur sistem juridic, suprimându-se deosebirile dintre ele.

Concluzionând, putem afirma că nu există niciun dualism care să le separe artificial și niciun primat, ci între dreptul internațional public și dreptul intern există o coordonare, o condiționare și o influențare reciprocă în ceea ce privește întregul sistem de valori juridice interne și externe.

În Constituția României, revizuită, raportul dintre dreptul intern și dreptul internațional este reglementat în articolele 11 și 20.

I.3.6. Scurt istoric privind apariția și evoluția dreptului internațional public

I.3.6.1. Perioada antichității și primele reguli de drept internațional

În doctrina dreptului internațional public s-a arătat că relațiile dintre diferitele comunități umane datează din perioada anterioară apariției statului și mai înainte de sclavagism, respectiv din epoca gentilică, când relațiile dintre șefii de triburi erau cărmuite de norme nescrise, care nu aveau caracter juridic, concretizându-se în trimiterea de soli, realizarea unor înțelegeri, acordarea de sprijin reciproc, inițierea luptelor pentru putere.

✓ **Egiptul antic:** corespondența sa diplomatică cu Babilonul și alte state, cuprinsă în Tablele de la Tell-Amarna și tratatul de prietenie și alianță denumit Tratatul Sublim încheiat în 1292 î.e.n. între Ramses al II-lea și Hattușil al III-lea;

✓ **China antică:** statele Chinei antice au încheiat un tratat referitor la renunțarea la război și rezolvarea diferendelor dintre ele cu ajutorul unui arbitru;

✓ **India antică:** Legile lui Manu consemnau existența unor misiuni diplomatice ad-hoc, tratatele erau considerate sacre, existau anumite reguli de purtare a războiului, fiind interzisă uciderea prizonierilor;

✓ **Grecia antică:** arbitrajul și medierea erau folosite ca mijloace pașnice de soluționare a diferendelor.

✓ **Roma antică:** reguli în ceea ce privește încheierea tratatelor, protecția străinilor , pacta sunt servanda.

I.3.6.2. Dreptul internațional în Evul Mediu

Evoluția evenimentelor istorice a marcat noi orientări în domeniul dreptului internațional, pe fondul destrămării Imperiului Roman și afirmării unei poziții dominante a Imperiului bizantin.

I.3.6.3. Perioada destrămării feudalismului și dreptul internațional public

În această perioadă, caracterizată de formarea statelor absolutiste, concentrarea puterii în mâinile monarhului și dezvoltarea burgheziei, dreptul internațional public cunoaște o evoluție lentă, determinată de declanșarea războaielor religioase, impunerea prin forță a tratatelor și declararea de către papa a nulității tratatelor încheiate cu ereticii, practicarea pirateriei, împărțirea teritoriilor cucerite, utilizarea corsarilor în războiul maritim.

În pofida acestor realități istorice, se înregistrează și progrese atât în planul reglementărilor internaționale, cât și sub aspect doctrinar.

I.3.6.4. Dreptul internațional public în epoca modernă

Revoluția franceză a proclamat principii valoroase pentru dreptul internațional și pentru organizarea statului, care și-au găsit exprimarea în Declarația asupra dreptului ginților a Abatelui Gregorie, din care au fost preluate: afirmarea suveranității naționale ca expresie a formării națiunilor, renunțarea la războaiele de cucerire și atacul asupra altor popoare, principiul neintervenției în treburile altor state, încorporarea unui teritoriu în urma unui plebiscit, fluviile declarate proprietate inalienabilă a țărilor scăldate, libertatea de navigație pentru țările riverane;

Secolul al XIX-lea este caracterizat, sub aspectul dezvoltării dreptului internațional public de organizarea și desfășurarea unor congrese și conferințe.

I.3.6.5. Dreptul internațional în epoca contemporană

În această perioadă dreptul internațional a fost marcat de adoptarea unor instrumente internaționale cu vocație universală și de crearea unor organe, organisme și organizații internaționale cu largă cuprindere, dar și de o evoluția în plan regional a cadrului legislativ și instituțional.

Bibliografie recomandată

Bibliografie obligatorie

[1]: pp.9- 17

Bibliografie generală

[2]: pp.11-30

[3]: pp.1-22

Rezumat

Dreptul internațional public => totalitatea normelor juridice create de către state (și celelalte subiecte de drept internațional public) pe baza acordului de voință – exprimate în tratate și alte izvoare de drept – în vederea reglementării relațiilor dintre ele, norme a căror aducere la îndeplinire este asigurată prin respectarea lor de bunăvoie, iar în caz de necesitate prin măsuri de constrângere aplicate de către state în mod individual sau colectiv ori prin intermediul organizațiilor internaționale.

Norma de drept internațional public – ia naștere prin acordul de voință dintre state, exprimat în tratate și cutume, pentru a stabili relațiile dintre acestea;

- este susceptibilă, în caz de nevoie, să fie adusă la îndeplinire prin constrângerea colectivă sau individuală exercitată de state.

Noile state care apar sunt, de regulă, obligate să respecte dreptul internațional public în vigoare la momentul apariției lor.

Trăsăturile dreptului internațional public:

- Acordul de voință – fundamentul dreptului internațional public;
- Modul de elaborare a normelor – caracteristica dreptului internațional public este absența unei autorități superioare cu atribuții legislative;
- Modul de aplicare a normelor – nu există un sistem de autorități ale administrației publice care să aibă ca scop aplicarea normelor dreptului internațional public;
- Modul de control al respectării normelor – nu există un sistem judiciar cu competență generală și obligatorie;
- Modul de sancționare a încălcării normelor – sistemul sancționar constă într-o gamă de sancțiuni individuale și colective, fără folosirea forței armate ori, în mod excepțional, cu folosirea forței armate;
- Dreptul internațional public este respectat de subiectele sale pe baza principiului bunei-credințe;
- Existența normelor de jus cogens => norme de drept internațional public de la care nu se poate deroga.

De reținut!

Dreptul internațional public = un drept de coordonare;

Dreptul intern = un drept de subordonare.

Raportul dintre dreptul internațional public și dreptul intern

- Teoria dualistă = dreptul internațional public și dreptul intern există ca două ordini juridice egale, distincte și separate care nu pot produce efecte una asupra celeilalte și nici nu se suprapun, având particularități și sfere proprii de aplicare;
- Teoria monistă = există un singur sistem de drept în cadrul căruia ordinea juridică internațională și cea internă coexistă:
 - Monismul cu primatul dreptului internațional public asupra dreptului intern;
 - Monismul cu primatul dreptului intern asupra dreptului internațional public.

De reținut!

1. Normele de drept internațional devin obligatorii numai atunci când decurg din voința liber exprimată a statelor sau a altor subiecte de drept internațional public, voință care este manifestată în tratate sau alte izvoare ale dreptului internațional.
2. Dreptul internațional public se formează pe baza acordului de voință al statelor care compun la un moment dat societatea internațională.
3. Normele dreptului internațional public sunt create de state și tot ele sunt destinatele lor.
4. Normele dreptului internațional nu sunt aduse la îndeplinire de un organism internațional, ci de state care acționează în mod individual sau colectiv și prin organizații internaționale.

Scurt istoric

- Primele reguli și instituții ale dreptului internațional public își au originea în dreptul cutumiar.
- O serie de reglementări privind dreptul internațional apar în Grecia și Roma Antică care prevedeau reguli referitoare la negocieri, la soli, la tratate de pace.
- Pacea de la Westphalia (1648), care a pus capăt războiului de 30 de ani, a instituit pacea în baza unor tratate încheiate între statele suverane, ceea ce a făcut ca pacea de la Westphalia să fie considerată punctul de plecare al dreptului internațional modern, fiind fundamentată pe principiul suveranității.
- „Tratatul sublim” a fost încheiat în 1292 î.e.n. între Ramses al II-lea faraonul Egiptului și Hattusil al III-lea regele hitiților, considerat a fi cel mai vechi tratat. Acesta este denumit tratatul de prietenie și alianță.
- Hugo Grotius (1583-1645) este considerat părintele dreptului internațional, fiind autorul a două lucrări fundamentale, respectiv „Marea liberă” (1609) și „Despre dreptul războiului și păcii” (1625).
- În India Antică era cunoscută instituția arbitrilor în reglementarea și soluționarea anumitor tipuri de diferende internaționale.
- În India în sec. V î.e.n. apar legile lui Manu care consemnează existența unor misiuni diplomatice, iar tratatele erau considerate sacre, încheindu-se cu pronunțarea unui jurământ religios. În acea perioadă erau cunoscute anumite reguli de purtare a războiului și se interzicea omorârea prizonierilor.

- În secolul al VI-lea î.e.n., statele Chinei antice au încheiat tratate referitoare la renunțarea la război și rezolvarea diferendelor dintre ele cu ajutorul unui arbitru.
- Revoluția franceză (1789) afirmă inalienabilitatea suveranității națiunii, dreptul fiecărei națiuni de a se organiza și de a-și schimba forma de guvernare.
- Prin Declarația de independență a S.U.A.(1776) s-a afirmat pentru prima dată dreptul popoarelor de a-și hotărî singure soarta.
- Prin Congresul de la Viena (1815) și Congresul de la Paris (1856) s-a codificat pentru prima dată dreptul mării, iar prin Convențiile de la Haga (1899,1907) mijloacele pașnice de soluționare a diferendelor.
- Crearea Organizației Națiunilor Unite, prin adoptarea Cartei, la 26 iunie 1945 și intrarea acesteia în vigoare, la 24 octombrie 1945, are ca scop afirmarea și dezvoltarea dreptului internațional și promovarea cooperării între națiuni pentru menținerea păcii și securității internaționale.

Test de evaluare

I. Întrebări

1. Care este semnificația expresiei de „drept internațional public”?
2. Definiți noțiunea de drept internațional public.
3. Care este diferența dintre dreptul internațional și dreptul intern?
4. Identificați diferențele dintre dreptul public și dreptul privat.
5. Identificați și comentați elementele esențiale ale definiției dreptului internațional public.
6. Ce evenimente istorice au marcat dreptul internațional în diferitele etape ale dezvoltării sale?
7. Care este diferența dintre dreptul internațional public și dreptul internațional privat?
8. Ce tip de relații se stabilesc sub incidența dreptului internațional?
9. Toate relațiile dintre state sunt guvernate de dreptul internațional?
10. Cum se formează dreptul internațional?
11. Enumerați particularitățile dreptului internațional public.
12. Cine sunt destinatarii normelor de drept internațional public?
13. Care este obiectul dreptului internațional public?

II. Completați următoarele enunțuri:

- a) Relațiile dintre entitățile care nu au calitate de subiect de drept internațional nu sunt guvernate
- b) Primele reguli și instituții ale dreptului internațional public își au originea în
- c) Pacea de la Westphalia (1648), care a pus capăt... , a instituit pacea în baza unor tratate încheiate între statele suverane, ceea ce a făcut ca pacea Westphalică să fie considerată.....
- d) „Tratatul sublim” a fost încheiat în..... între..... și..... regele hitiților, fiind considerat cel mai vechi tratat.
- e) Hugo Grotius (1583-1645) este considerat.....; lucrările sale fundamentale sunt.....
- f) În India Antică era cunoscută instituția
- g) Dreptul internațional se formează pe baza.....
- h) Normele dreptului internațional sunt create.....
- i) Normele de drept intern sunt create.....și sunt obligatorii.....

III. Alegeți răspunsul/răspunsurile corect/corecte:

- 1. Fondatorul dreptului internațional public este considerat:
 - a) Hugo Grotius;
 - b) Jeremy Bentham;
 - c) Alberico Gentili.

- 2. Dreptul internațional public este o ramură a:
 - a) dreptului internațional privat;
 - b) dreptului transnațional;
 - c) autonomă.

- 3. Normele imperative nu permit:
 - a) încălcarea;
 - b) modificarea;
 - c) ignorarea.

4. Normele imperative protejează:
 - a) valori fundamentale ale statelor;
 - b) orice raport juridic;
 - c) orice normă de drept internațional.

5. Relațiile internaționale dintre entitățile care nu au calitatea de subiect de drept internațional:
 - a) nu sunt guvernate de dreptul internațional public;
 - b) sunt guvernate de dreptul internațional public;
 - c) dreptul internațional public reglementează toate raporturile juridice care includ un element de extraneitate.

6. Monismul a evoluat în principal sub forma următoarelor orientări:
 - a) monismul cu primatul dreptului internațional;
 - b) monismul cu primatul dreptului intern asupra dreptului internațional;
 - c) dreptul internațional și dreptul intern există ca două ordini juridice egale, distincte și separate, care nu pot produce efecte una asupra celeilalte și nici nu se suprapun.

7. Dreptul internațional public se formează:
 - a) pe baza acordului de voință al statelor care compun la un moment dat societatea internațională;
 - b) tot prin consensul statelor care sunt în același timp destinatarele normelor;
 - c) sunt create de autoritatea legislativă și sunt obligatorii pe întreg teritoriul statului.

8. Printre particularitățile dreptului internațional public se regăsesc:
 - a) în lipsa unei autorități cu funcții de legiferare, normele acestui drept sunt create prin punerea de acord a voinței statelor în conformitate cu interesele lor;
 - b) normele dreptului internațional nu sunt aduse la îndeplinire de o autoritate internațională superioară, ci de către state care acționează de bunăvoie, iar în caz de nerespectare prin măsuri luate individual sau colectiv;
 - c) măsurile de constrângere pentru încălcarea normelor sunt aplicate de un aparat centralizat organizat de stat și având o autoritate superioară față de persoanele împotriva cărora sunt îndreptate.

9. Obiectul dreptului internațional public îl constituie:

- a) relațiile care se nasc între state și alte subiecte de drept internațional;
- b) acel ansamblu de principii și norme juridice scrise sau nescrise create de către state, dar și de celelalte subiecte de drept internațional pe baza acordului lor de voință în scopul reglementării raporturilor internaționale;
- c) relațiile sociale dintre persoanele care alcătuiesc populația unui stat.

10. Legile lui Manu consemnează:

- a) corespondența diplomatică a Egiptului cu alte state cuprinsă în cele 360 de tăblițe de lut ars de la Tell-Amarna;
- b) existența unor misiuni diplomatice;
- c) rezolvarea diferendelor internaționale cu ajutorul unui arbitru.

IV. Eseuri

- 1. Rolul și evoluția dreptului internațional public în perioada antică, medievală și contemporană.
- 2. Prezența raportului de legătură dintre dreptul internațional public și alte ramuri ale dreptului.
- 3. Scurta analiză a deosebirilor dintre dreptul internațional și dreptul intern.
- 4. Raportul dintre dreptul internațional și dreptul intern – raporturi de condiționare și influențare reciprocă.
- 5. Argumentați existența dreptului internațional ca ramură de drept.

Bibliografie

- 1. R.Miga-Beșteliu, Drept internațional public, vol.I, ed.2, Ed. C.H.Beck, București, 2010;
- 2. Al.Bolintineanu, A.Năstase, B.Aurescu, Drept internațional contemporan, ed. a 2-a revăzută și adăugită, Ed.All Beck, București, 2000;
- 3. Fl. Coman , E. Gal, Drept internațional public. Editia a IV-a revizuită, Ed. Pro Universitaria, București, 2018;
- 4. Gâlea I., Manual de drept internațional, vol I, Ed. Hamangiu, 2021;
- 5. Gh.Moca, M.Duțu, Drept internațional public, vol.I, Ed.Universul Juridic, București, 2008;
- 6. A.Năstase, B.Aurescu, Drept internațional contemporan. Texte esențiale, Ed. Regia Autonomă Monitorul Oficial, București, 2000;

7. D.Popescu, A.Nastase, Drept internațional public, ed. revăzută și adăugită, Casa de editură și presă Șansa, București, 1997;
8. C.-F. Popescu, M.-I. Grigore-Rădulescu, Drept internațional public, vol. I, Ed. Universul Juridic, București, 2022;
9. N. M., Vladioiu, Drept internațional public, Ed. Universul Juridic, București, 2021.

Modul II

IZVOARELE DREPTULUI INTERNAȚIONAL PUBLIC

Obiective

- studierea și cunoașterea izvoarelor dreptului internațional public;
- corelația dintre diferitele izvoare ale dreptului internațional public;
- înțelegerea procesului de codificare la nivel internațional;
- înțelegerea conceptului de norme de *jus cogens* și identificarea acestei categorii de norme.

Conținut

1. Noțiunea de izvor al dreptului internațional public
2. Izvoarele principale ale dreptului internațional public
 - 2.1. Tratatul internațional
 - 2.2. Cutuma internațională
 - 2.3. Principiile generale de drept
3. Izvoarele (mijloacele) auxiliare pentru determinarea normelor de drept
 - 3.1. Hotărârile judecătorești
 - 3.2. Doctrina juridică
 - 3.3. Echitatea
4. Alte izvoare ale dreptului internațional public
 - 4.1. Actele unilaterale ale statelor
 - 4.2. Actele organizațiilor internaționale interguvernamentale
 - 4.3. Legea internă
5. Codificarea dreptului internațional public
6. Normele dreptului internațional public – definiție și categorii
 - 6.1. Definiție
 - 6.2. Categorii de norme
 - 6.3. Normele de *jus cogens*

Modul II. Unitatea de învățare II

II.1. Introducere

În cuprinsul acestei unități de învățare sunt prezentate definiția și clasificarea izvoarelor dreptului internațional public; izvoarele principalele ale dreptului internațional public și izvoarele (mijloacele) auxiliare pentru determinarea regulilor de drept.

Durata medie de parcurgere a acestui capitol este de aproximativ 2 ore.

II.2. Competențe conferite

După parcurgerea unității de învățare, studentul va fi capabil să identifice izvoarele principale dreptului internațional public și mijloacele auxiliare de determinare a regulilor de drept.

II.3. Conținut

- Definiția și clasificarea izvoarelor dreptului internațional public;
- Izvoarele principalele ale dreptului internațional public;
- Izvoarele (mijloacele) auxiliare pentru determinarea regulilor de drept.

II.3.1. Noțiunea de izvor al dreptului internațional public

În sens formal, prin izvoare ale dreptului internațional public avem în vedere ansamblul formelor de reglementare juridică.

O enumerare oficială a izvoarelor dreptului internațional a fost făcută pentru prima oară în Statutul Curții Permanente de Justiție internațională din 1920, fiind apoi preluată de Statutul Curții Internaționale de Justiție, potrivit voinței statelor membre. Potrivit art. 38 al statutului acesteia din urmă „*Curtea, a cărei misiune este de a soluționa conform dreptului internațional diferendele care îi sunt supuse, va aplica:*

- a) convențiile internaționale, fie generale, fie speciale, care stabilesc reguli recunoscute în mod expres de statele în litigiu;*
- b) cutuma internațională, ca dovadă a unei practici generale acceptată ca drept;*
- c) principiile generale de drept recunoscute de națiunile civilizate;*
- d) (...)hotărârile judecătorești și doctrina celor mai calificați specialiști în dreptul public al diferitelor națiuni, ca mijloace auxiliare de determinare a regulilor de drept”.*

La acestea se adaugă și echitatea (*ex aequo et bono*), dacă părțile sunt de acord cu aceasta.

În sinteză, izvoarele dreptului internațional public pot fi grupate în trei categorii:

1. izvoare principale (tratatul internațional, cutuma internațională și principiile generale de drept);
2. mijloace (izvoare) auxiliare pentru determinarea regulilor de drept (doctrina juridică de drept internațional, hotărârile judecătorești internaționale, echitatea);
3. alte izvoare (actele unilaterale ale statelor, actele unilaterale sau rezoluțiile organizațiilor internaționale interguvernamentale, legea internă).

II.3.2. Izvoarele principale ale dreptului internațional public

II.3.2.1. Tratatul internațional

Tratatul constituie, alături de cutumă, izvor principal al dreptului internațional contemporan.

Tratatul este definit, în art. 2 paragraful 1a din Convenția de la Viena din 1969 privind dreptul tratatelor încheiate între state, considerată un adevărat cod al tratatelor, conținând o prezentare sistematică a normelor cutumiare în acest domeniu. Astfel, tratatul reprezintă „*un acord internațional încheiat între state și guvernat de dreptul internațional, fie că este consemnat într-un instrument unic, fie în două sau mai multe instrumente conexe, indiferent de denumirea lor*”.

Convenției din 1969 se adaugă Convenția de la Viena din 1986 privind dreptul tratatelor dintre state și organizații internaționale sau între organizații internaționale, care urmează îndeaproape normele privind tratatele încheiate de state.

II.3.2.2. Cutuma internațională

Noțiune

Un alt izvor principal și tradițional este cutuma. Spre deosebire însă de tratat, care constituie o manifestare expresă a acordului de voință, cutuma se caracterizează prin exprimarea tacită a consimțământului statelor de recunoaștere a unei reguli de conduită ca normă juridică în relațiile dintre ele sau alte subiecte de drept internațional.

Cutuma este cel mai vechi și, astăzi, cel de-al doilea izvor de drept internațional, contribuind substanțial la stabilitatea și securitatea relațiilor internaționale și având putere obligatorie egală cu cea a tratatului, ambele fiind izvoare de drept internațional pentru subiectele dreptului internațional, cu excepția acelor state care au obiectat în mod repetat față de formarea normelor cutumiare și în cazul în care acestea nu sunt contrare normelor de *jus cogens*.

Cutuma este o practică îndelungată, repetată și respectată de state cu convingerea că ea este obligatorie. În absența generalității practicii, este posibilă formarea unor cutume chiar pe o arie geografică limitată, cum sunt cutumele regionale sau locale.

Elementele cutumei

Doctrina și jurisprudența internațională definesc condițiile formării regulilor cutumiare și anume: existența elementului faptic, material, concretizat în practică, în conduita statelor și a elementului psihologic manifestat prin convingerea statelor că o anumită regulă promovată în practica lor are valoarea unei norme juridice, obligatorii.

II.3.2.3. Principiile generale de drept

În art. 38 alin. (1) lit. c) al Statutului Curții Internaționale de Justiție se menționează printre regulile de drept pe care Curtea le poate aplica în soluționarea diferendelor ce îi sunt supuse și „*principiile generale de drept recunoscute de națiunile civilizate*”, iar în practica sa judiciară Curtea s-a referit adesea la aceste principii, aplicându-le cu caracter supletiv sau complementar ori ca norme juridice independente.

II.3.3. Izvoarele (mijloacele) auxiliare pentru determinarea normelor de drept

II.3.3.1. Hotărârile judecătorești

Menționate în art. 38 alin. (1) lit. d) din Statutul CIJ, precizăm că în această categorie includem: hotărârile judecătorești pronunțate de către Curtea Internațională de Justiție, precum și de predecesoarea ei, Curtea Permanentă de Justiție Internațională, hotărârile tribunalelor arbitrale internaționale, precum și unele hotărâri ale unor instanțe naționale.

Referitor la hotărârile Curții Internaționale de Justiție, deși art. 59 din Statutul CIJ prevede că acestea „*nu au forță obligatorie decât între părțile în litigiu și numai pentru cauza pe care o soluționează*”, doctrina juridică a subliniat importanța lor deosebită, dincolo de semnificația formală ce le poate fi atribuită, arătând că pot fi preluate și invocate în calitate de mijloace auxiliare de precizare a conținutului normelor aplicabile în cauze ulterioare similare.

II.3.3.1. Doctrina juridică

Considerată mijloc auxiliar pentru determinarea normelor de drept internațional, „*doctrina celor mai calificați specialiști ...ai diferitelor state*” se concretizează în lucrări științifice ale teoreticienilor, ale unor instituții științifice internaționale, precum și în opiniile separate și opiniile individuale ale unor judecători ai Curții Internaționale de Justiție, toate contribuind la dezvoltarea dreptului internațional, în măsura rolului limitat în cadrul izvoarelor dreptului internațional.

Bibliografie recomandată

Bibliografie obligatorie

[1]: pp.18- 29

Bibliografie generală

[2]: pp.31-59

[3]: pp.23-42

Modul II. Unitatea de învățare III

III.1. Introducere

În cuprinsul acestei unități de învățare sunt prezentate echitatea, actele unilaterale ale statelor și actele unilaterale ale organizațiilor internaționale, codificarea dreptului internațional, categoriile de norme și importanța normelor de *jus cogens*.

Durata medie de parcurgere a acestui capitol este de aproximativ 2ore.

III.2. Competențe conferite

După parcurgerea unității de învățare, studentul va fi capabil să identifice actele unilaterale ale statelor și actele unilaterale ale organizațiilor internaționale, cât și trăsăturile normelor de *jus cogens*.

III.3. Conținut

- Echitatea;
- Actele organizațiilor internaționale;
- Actele unilaterale ale statelor;
- Codificarea dreptului internațional;
- Noțiunea de normă de drept internațional și categoriile de norme;
- Trăsăturile esențiale ale normelor de *jus cogens*.

III.3.1. Echitatea

Echitatea, ca sursă de drept internațional, enunțată și de Statutul Curții Internaționale de Justiție, reprezintă posibilitatea acordată unui judecător internațional de a judeca *ex aequo et bono*, cu alte cuvinte, de a nu recurge propriu-zis la lege, ci la bunul simț, la spiritul de dreptate, pentru a pronunța soluții care să atenueze aplicarea riguroasă a dreptului.

În articolul 38 din Statutul Curții Internaționale de Justiție se prevede, așa cum am arătat, că pe lângă folosirea celorlalte izvoare ale dreptului internațional, examinate mai sus, Curtea are dreptul de a rezolva o cauză *ex aequo et bono*, dacă părțile sunt de acord cu aceasta. S-ar putea considera că puterea acordată judecătorului internațional de a judeca în echitate este contrară suveranității statelor, ca element esențial al dreptului internațional.

Alte izvoare ale dreptului internațional public

III.3.2. Actele unilaterale ale statelor

Actele unilaterale nu sunt prevăzute în enumerarea efectuată de articolul 38 din Statutul CIJ.

Actul unilateral poate fi definit ca actul săvârșit de către un singur subiect de drept internațional, susceptibil să producă efecte juridice în raporturile internaționale, fie angajând subiectul de la care emană, fie creând drepturi sau obligații pentru alte subiecte de drept internațional.

Actele unilaterale ale statelor au fost consacrate ca izvor de drept internațional de către jurisprudența internațională. Prin aceste acte, un stat acționând singur își exprimă voința producând efecte în dreptul internațional, în această categorie incluzând:

- notificarea;
- recunoașterea;
- protestu;
- renunțarea;
- promisiunea (sau asigurarea).

Opinia generală, consacrată în jurisprudența internațională și în doctrină, consideră că actele unilaterale ale statelor au un rol decisiv pentru elaborarea și aplicarea dreptului convențional sau cutumiar.

III.3.3. Actele organizațiilor internaționale

Rezoluțiile organizațiilor internaționale au înregistrat o dezvoltare vertiginoasă în epoca noastră. Ele au fost adoptate în cadrul O.N.U. și al altor organizații internaționale, în legătură cu o largă varietate de probleme care necesită cooperarea statelor.

Ca urmare, în limitele competențelor specializate ale organizațiilor internaționale, hotărârile cu caracter obligatoriu au pentru statele membre valoarea unor norme juridice, iar recomandările, deși nu se impun printr-o forță juridică intrinsecă, de regulă sunt respectate de către statele membre în considerarea solidarității și bunei-credințe în vederea realizării obiectivelor comune.

III.3.4. Legea internă

De principiu, legea internă a unui stat are valoare în limitele teritoriale și asupra cetățenilor proprii ai statului respectiv, în acele domenii ce țin de dreptul intern al statelor, ea fiind o manifestare unilaterală de voință. Totuși, se admite că pe această cale se poate realiza și o influențare a procesului de apariție a unor norme de drept internațional.

Legea națională, ca expresie a unei manifestări unilaterale de voință, poate exercita, sub diferite aspecte, o influență asupra procesului normativ internațional, după cum urmează:

- prin legea internă se poate stabili conduita generală a statului în relațiile sale externe, inclusiv poziția sa față de dreptul internațional și în procesul formării sale;
- voința statului într-un anumit stadiu de formare a unei norme sau instituții de drept internațional convențional sau cutumiar se poate exprima prin legea internă.
- instituția dreptului de azil implică și reglementări legislative interne, consacrate, în special, în texte ale constituțiilor diferitelor state;
- la formarea instituției platoului continental a contribuit și practica unilaterală a statelor riverane manifestată printr-o serie de acte legislative interne.

III.3.5. Codificarea dreptului internațional public

Codificarea dreptului internațional se poate realiza în diferite forme:

- a) codificarea oficială, realizată în comun de state, sau neoficială, efectuată de organizații științifice naționale sau internaționale, precum și de oameni de știință în mod individual;
- b) codificarea generală, cuprinzând ansamblul normelor dreptului internațional, sau parțială, pe anumite ramuri ori domenii ale acestuia;
- c) codificarea principiilor generale și codificarea amănunțită;
- d) codificarea universală a normelor de drept cu aplicabilitate pentru toate statele lumii și codificarea regională, care cuprinde numai normele aplicabile unor anumite zone geografice.

III.3.6. Normele dreptului internațional public – definiție și categorii

III.3.6.1. Definiție

Normele dreptului internațional public sunt reguli de conduită obligatorii care iau naștere prin acordul de voință al statelor și al altor subiecte de drept internațional, stabilind drepturile și obligațiile reciproce ce le revin în cadrul raporturilor juridice pe care le reglementează.

Norma juridică de drept internațional este creată exclusiv prin acordul de voință a statelor.

III.3.6.2. Categorii de norme

Normele dreptului internațional public se pot clasifica în funcție de următoarele criterii:

1. În raport cu sfera de reglementare, normele de drept internațional public pot fi:
 - norme universale;
 - norme regionale;
 - norme locale.
2. În funcție de rolul normelor în sistemul de drept, deosebim:
 - norme materiale;
 - norme procesuale.
3. În funcție de metoda de reglementare juridică, întâlnim:
 - norme dispozitive;
 - norme imperative.
4. În funcție de forma de exprimare a normelor de drept internațional, acestea pot fi:
 - norme convenționale;
 - norme cutumiare, nescrise.

III.3.6.3. Normele de *jus cogens*

Sunt definite în Convenția de la Viena din 1969 privind dreptul tratatelor ca „*norme imperative ale dreptului internațional general, norme acceptate și recunoscute de comunitatea internațională a statelor în ansamblul său, norme de la care nu este permisă nicio derogare și care nu pot fi modificate decât printr-o normă a dreptului internațional general având același caracter*” (art. 53).

Din definiție rezultă următoarele caractere:

- a) sunt norme ale dreptului internațional general (cu valoare universală);
- b) sunt norme acceptate și recunoscute de întreaga comunitate internațională de state;
- c) sunt norme de la care nu se poate deroga.

Criteriile de recunoaștere a normelor *jus cogens* propuse de doctrină sunt:

- a) importanța valorilor protejate;
- b) caracterul esențial al normei pentru ansamblul statelor;
- c) relația normei în discuție cu obiectivele fundamentale ale dreptului internațional;
- d) criterii tehnice.

Întrucât Comisia de Drept Internațional nu a reușit să ajungă la consens pentru stabilirea unei enumerări exhaustive a normelor imperative, soluția doctrinară a propus, ca norme imperative principiile Cartei ONU; drepturile elementare la viață și demnitate umană (interzicerea genocidului, sclaviei, discriminării rasiale, respectarea normelor de drept

internațional umanitar); normele care se referă la drepturi în general recunoscute tuturor membrilor comunității internaționale (de exemplu libertatea mărilor și a spațiului cosmic).

Rezumat

1. Izvoarele formale ale dreptului internațional sunt forme de exprimare a normelor acestui drept.

Stabilirea tipologiei izvoarelor dreptului internațional în art. 38 din Statutul C.I.J. are la bază voința statelor membre.

Izvoarele dreptului internațional impun acordul de voință al statelor și eventual al altor subiecte ale acestui drept.

2. O importanță teoretică și de utilitate practică evidentă privind izvoarele dreptului internațional se desprinde din art. 38 din Statutul C.I.J., care este formulat astfel:

„1. Curtea, a cărei funcție este să rezolve în conformitate cu dreptul internațional diferendele ce-i sunt supuse, va aplica:

- a) convențiile internaționale, fie generale, fie speciale, care stabilesc reguli exprese recunoscute de statele în litigiu;*
- b) cutuma internațională, ca dovadă a unei practici generale acceptată ca reprezentând dreptul;*
- c) principiile generale de drept recunoscute de națiunile civilizate;*
- d) sub rezerva art. 59, hotărârile judecătorești și doctrina celor mai calificați specialiști ai diferitelor state, ca mijloace auxiliare pentru determinarea regulilor de drept.*

2. Această dispoziție nu va aduce atingere dreptului Curții de a rezolva o cauză ex aequo et bono dacă părțile sunt de acord cu aceasta”.

3. Tratatul:

- izvor principal al dreptului internațional;
- necesită acordul expres al părților contractante;
- cel mai important mijloc juridic de reglementare a relațiilor interstatuale și ale altor subiecte de drept internațional;
- ocupă un loc preponderent în raport cu celelalte mijloace de exprimare a normelor de drept internațional public;
- cuprinde drepturi și obligații care reglementează raporturile juridice dintre părțile contractante;
- este guvernat de normele dreptului internațional;
- exprimă în mod clar acordul de voință al părților contractante;

- ocupă un rol principal în codificarea dreptului internațional și în cadrul acestui proces de dezvoltare progresivă a dreptului internațional prin adoptarea de noi norme juridice.
- sediul materiei: Convenția privind dreptul tratatelor încheiate de către state;

Convenția privind dreptul tratatelor încheiate de către state și organizații internaționale;

- constituie forma expresă de manifestare a acordului de voință dintre state, prin care se creează norme noi de drept internațional, se modifică sau sunt abrogate normele existente.
- reprezintă forma expresă de manifestare a acordului de voință dintre state prin care se creează norme noi de drept internațional public, se modifică sau se abrogă norme existente, care se încheie între membrii comunității internaționale și care este destinat să producă efecte de drept internațional public.
- poate fi considerat izvor de drept dacă întrunește următoarele condiții: tratatul să fie în mod legal adoptat, fără vicii de consimțământ, să nu fie în conflict cu normele imperative ale dreptului internațional (*jus cogens*) existente în momentul încheierii și intrării în vigoare.
- tratatul să fie în vigoare, cu alte cuvinte, să nu-și fi încetat valabilitatea conform clauzelor, prin denunțare sau alte moduri de încetare a tratatului.
- clasificarea tratatelor internaționale se poate face după mai multe criterii:
 - a) În funcție de numărul părților contractante, tratatele sunt bilaterale și multilaterale;
 - b) După obiectul lor de reglementare, tratatele sunt politice, acorduri economice, culturale, sau juridice;
 - c) După durata valabilității lor, tratatele sunt cu termen și tratate pe durată nedeterminată;
 - d) După posibilitatea de aderare la tratat, acestea pot fi deschise și închise;
 - e) După calitatea părților contractante, sunt tratate încheiate numai de state și tratate încheiate între alte subiecte de drept internațional;
 - f) După conținutul material, identificăm tratate-contract (care urmăresc realizarea unei operații juridice, cum sunt tratatele de comerț) și tratate-lege (cele prin care se stabilesc reguli de drept, cum este Carta O.N.U.).

4. Cutuma:

- este considerată un izvor principal de drept internațional, alături de tratat și de principiile generale de drept. În marea lor majoritate normele dreptului internațional clasic s-au format pe cale cutumiară (dreptul mării, dreptul diplomatic, legile și obiceiurile războiului), ele cunoscând ulterior o încorporare în tratate sau o

codificare generală;

- este cel mai vechi izvor de drept internațional, precum și al dreptului în general;
- este o practică îndelungată, repetată și respectată de state cu convingerea că ea este obligatorie;
- prezintă următoarele caractere: caracter nescris și general; caracter relativ îndelungat și repetat; acceptată de către subiectele dreptului internațional public ca o regulă de conduită cu forță juridică obligatorie.
- elementele cutumei sunt elementul material și elementul psihologic „*opinio juris sive necessitatis*”.
- sarcina probațiunii în dovedirea cutumei este o problemă deosebit de complexă și de dificilă datorită caracterului adesea imperfect al normei în cauză, cu multiple variante și forme de exprimare diverse ce necesită studii comparative complexe pentru dovedirea existenței înseși a normei, precum și a tuturor laturilor caracteristice ale acesteia.

5. Principii generale de drept sunt acele principii generale de drept internațional comune sistemelor de drept (francez, englez, german etc.).

6. Hotărârile judecătorești internaționale constituie mijloace auxiliare complementare, de identificare și interpretare a normelor juridice.

7. Doctrina dreptului internațional cuprinde lucrările specialiștilor în drept internațional și ale institutelor științifice internaționale, precum Asociația de Drept Internațional și Institutul de Drept Internațional.

8. Rezoluțiile organizațiilor internaționale:

- adoptate în baza și în limitele actului constitutiv, rezoluțiile nu au o valoare juridică proprie și nici nu cuprind obligații imediate și directe pentru statele membre ale organizației;
- încorporarea unei rezoluții în textul unui tratat, ca practica cutumiară, conferă acesteia forță obligatorie.

9. Actele unilaterale ale statelor pot fi grupate în următoarele categorii:

- a) declarații – acte individuale ale unor state prin care ele își fac cunoscută poziția lor asupra unei anumite situații sau intenții de a acționa în viitor;
- b) recunoașterea – acceptarea unui fapt, a unei situații noi, a unei reguli de drept sau a unei noi entități în relațiile internaționale;
- c) protestul – refuzul de a recunoaște ca legitimă o pretenție, o conduită sau o situație dată;
- d) renunțarea – abandonarea de bună voie a unor drepturi.

10. Norma *jus cogens* este definită de Convenția de la Viena din 1969 privind dreptul tratatelor; astfel, o normă imperativă a dreptului internațional general este o normă acceptată și recunoscută de comunitatea internațională a statelor în ansamblu sau o normă de la care nu este permisă nicio derogare și care nu poate fi modificată decât printr-o nouă normă a dreptului internațional general având același caracter.

Criterii de recunoaștere a normelor *jus cogens*:

- importanța valorilor protejate;
- caracterul esențial al normei pentru ansamblul statelor/comunității internaționale;
- relația normei în discuție cu obiectivele fundamentale ale dreptului internațional;
- criterii tehnice.

Bibliografie recomandată

Bibliografie obligatorie

[1]: pp.18- 29

Bibliografie generală

[2]: pp.31-59

[3]: pp.23-42

Test de evaluare

I. Întrebări

1. Cum caracterizați enumerarea cuprinsă în art. 38 din Statutul Curții Internaționale de Justiție?
2. Ce caracteristici are tratatul internațional?
3. Definiția tratatului internațional.
4. Enumerați cauzele pentru care numărul tratatelor a crescut?
5. Simpla repetare a unei practici este suficientă pentru existența unei cutume?
6. Dovada cutumei este ușor de realizat?
7. Ce se înțelege prin sintagma „principiile generale de drept”?
8. Ce principii generale de drept cunoașteți?
9. Enumerați mijloace auxiliare de determinare a normelor de drept internațional.
10. Judecătorii creează norme de drept la nivel internațional?
11. Doctrina, ca mijloc auxiliar de determinare a normelor de drept internațional, este izvor de drept? Argumentați.

12. Trebuie să existe o legătură între un act unilateral al statului și un tratat sau o cutumă?
13. Dați exemple de acte unilaterale ale statelor.
14. De câte feluri sunt rezoluțiile?
15. Legea internă constituie izvor de drept internațional public?
16. Încălcarea cutumei produce consecințe juridice?
17. Definiți norma imperativă în dreptul internațional.
18. Dați exemplu de norme imperative.

II. Completați următoarele enunțuri

1. Prin izvoarele formale ale dreptului internațional se înțeleg.....
2. În dreptul internațional există/nu există o autoritate cu funcții de legiferare, respectiv normele se creează ... și se exprimă în mod expres ...
3. Art. 38 din Statutul Curții Internaționale de Justiție face parte din ...
4. Art. 38 din Statutul Curții Internaționale de Justiție conține/nu conține o enumerare a izvoarelor dreptului internațional.
5. Din conținutul art. 38 din Statutul Curții Internaționale de Justiție se recunoaște distincția între ... și ...
6. Prin conținutul art. 38 din Statutul Curții Internaționale de Justiție s-a urmărit ...
7. Tratatul bilaterale conțin ...
8. Tratatul bilaterale/multilaterale, spre deosebire de cele bilaterale/multilaterale, sunt importante pentru problema izvoarelor pentru că ele sunt instrumente de codificare, conțin norme de drept cu caracter multilateral/ universal/ bilateral.
9. Un loc important, în rândul tratatelor universale, îl ocupă ...
10. Cutuma este/nu este cel mai vechi izvor al dreptului internațional, dar spre deosebire de tratat, aceasta este/nu este un izvor nescris.

III. Alegeți răspunsul/răspunsurile corect/corecte:

1. Prin art. 38 din Statutul Curții Internaționale de Justiție s-a urmărit:
 - a) stabilirea izvoarelor dreptului internațional;
 - b) enumerarea izvoarelor dreptului internațional;
 - c) reglementarea izvoarelor dreptului internațional.
2. Pentru a stabili elementele unei norme cutumiare se pot lua în considerare:
 - a) actele organelor cu atribuții în planul relațiilor internaționale;
 - b) acte normative interne care nu au legătură cu problema respectivă;
 - c) opinii exprimate de delegațiile statelor la conferințele internaționale.

3. Nu sunt izvoare de drept internațional:

- a) tratatele;
- b) principiile generale de drept;
- c) doctrina;

4. Nu sunt prevăzute în art. 38 din Statutul Curții Internaționale de Justiție:

- a) actele unilaterale ale statelor;
- b) doctrina;
- c) actele unilaterale ale organizațiilor internaționale;

5. Cutuma poate fi:

- a) regională;
- b) poate privi doar două state;
- c) normă juridică imperativă.

6. Tratatul bilateral este:

- a) mai numeroase decât cele multilaterale;
- b) mai puțin utilizate decât cele multilaterale;
- c) cel mai important izvor de drept internațional.

7. Un principiu general de drept constă în:

- a) autoritatea lucrului judecat;
- b) inviolabilitatea frontierelor;
- c) legea specială derogă de la legea generală.

8. Prin tratat internațional înțelegem:

- a) practică generală, relativ îndelungată, repetată și uniformă, considerată de state ca exprimând o regulă de conduită cu forță juridică obligatorie în raporturile dintre ele;
- b) un principiu general de drept internațional comun marilor sisteme de drept;
- c) un act juridic ce exprimă în mod expres acordul de voință dintre state și/sau alte subiecte de drept internațional, încheiat în formă scrisă și guvernat de dreptul internațional în scopul de a crea, modifica sau abroga norme de drept internațional.

9. Considerăm că sunt izvoare de drept internațional public:

- a) principiile generale de drept;
- b) tratatele încheiate cu încălcarea normelor de *jus cogens*;
- c) cutuma internațională.

10. Din categoria actelor unilaterale ale statelor fac parte:

- a) rezoluții cu forță juridică obligatorie;
- b) recunoașterea;
- c) recomandările Adunării Generale a ONU.

11. Rezoluțiile Adunării Generale a ONU constituie:

- a) soft law;
- b) hard law;
- c) nu sunt importante pentru problema izvoarelor dreptului internațional public.

12. Reguli ale dreptului internațional contemporan considerate *jus cogens* sunt:

- a) principiul autodeterminării popoarelor;
- b) interzicerea torturii;
- c) permiterea recurgerii la forță și la amenințarea cu forța.

13. Aplicarea echității de către judecător în diferendele internaționale poate interveni:

- a) *infra legem*, adică pentru adaptarea normelor existente la situațiile concrete;
- b) *praeter legem*, adică pentru completarea unor lacune ale normelor existente;
- c) *contra legem*, adică pentru modificarea sau abrogarea unei norme de drept internațional.

14. Efectele actelor unilaterale ale statelor depind de o serie de factori, cum ar fi:

- a) autoritatea eminentă a actului;
- b) manifestarea de voință expresă și neechivocă de a produce efecte în planul relațiilor internaționale;
- c) liceitatea actului.

IV. Eseuri

1. Tratatul internațional, izvor principal al dreptului internațional public.
2. Demonstrarea existenței unei cutume internaționale.
3. Aplicarea principiilor generale de drept la nivel internațional.

4. Argumentați forța juridică egală a cutumei cu cea a tratatului.
5. Elemente de diferențiere dintre cutumă și tratat.
6. Ierarhia normelor în dreptul internațional public.

Temă de control

Dovada cutumei în dreptul internațional public

Bibliografie

1. R.Miga-Beșteliu, Drept internațional public, vol.I, ed.2, Ed. C.H.Beck, București, 2010;
2. Al.Bolintineanu, A.Năstase, B.Aurescu, Drept internațional contemporan, ed. a 2-a revăzută și adăugită, Ed.All Beck, București, 2000;
3. Fl. Coman , E. Gal, Drept international public. Editia a IV-a revizuita, Ed. Pro Universitaria, București, 2018;
4. I.Gâlea, Manual de drept internațional, vol I, Ed. Hamangiu, 2021;
5. Gh.Moca, M.Duțu, Drept internațional public, vol.I, Ed.Universul Juridic, București, 2008;
6. A.Năstase, B.Aurescu, Drept internațional contemporan. Texte esențiale, Ed. Regia Autonomă Monitorul Oficial, București, 2000;
7. D.Popescu, A.Nastase, Drept internațional public, ed. revăzută și adaugită, Casa de editură și presă Șansa, București, 1997;
8. C.-F. Popescu, M.-I. Grigore-Rădulescu, Drept internațional public, vol. I, Ed. Universul Juridic, București, 2022;
9. N. M., Vladiou, Drept internațional public, Ed. Universul Juridic, București, 2021.

Modul III

PRINCIPIILE FUNDAMENTALE ALE DREPTULUI INTERNAȚIONAL PUBLIC

Obiective

- studierea, însușirea și înțelegerea de către studenți a noțiunii, naturii juridice și conținutului principiilor fundamentale ale Dreptului internațional public.

Conținut

1. Noțiunea de principii ale dreptului internațional public
2. Principiile fundamentale ale dreptului internațional
 - 2.1. Natura juridică a principiilor fundamentale ale dreptului internațional public
 - 2.2. Formularea principiilor fundamentale ale dreptului internațional public
 - 2.3. Importanța și caracterele principiilor fundamentale ale dreptului internațional public
3. Principiile fundamentale prevăzute în Rezoluția Adunării Generale a ONU nr. 2625 din 14 octombrie 1970
4. Principii fundamentale prevăzute în Actul final de la Helsinki

Modul III. Unitatea de învățare IV

IV.1. Introducere

În cuprinsul acestei unități de învățare sunt prezentate natură juridică, importanța și caracteristicile principiilor fundamentale ale dreptului internațional și conținutul Declarației Adunării Generale a ONU din 1970.

Durata medie de parcurgere a acestui capitol este de aproximativ 2ore.

IV.2. Competențe conferite

După parcurgerea unității de învățare, studentul va fi capabil să identifice caracteristicile principiilor fundamentale ale dreptului internațional și conținutul principiilor fundamentale prin prisma Declarației Adunării Generale a ONU din 1970.

IV.3. Conținut

- Noțiunea de principii ale dreptului internațional public;
- Principiile fundamentale ale dreptului internațional public: natură juridică, formulare, importanță și caractere;
- Declarația Adunării Generale a ONU din 1970 referitoare la Principiile dreptului internațional privind relațiile prietenești și cooperare dintre state în conformitate cu Carta ONU: conținutul principiilor fundamentale ale dreptului internațional.

IV.3.1. Noțiunea de principii ale dreptului internațional public

Principiile fundamentale ale dreptului internațional sunt acelea care au drept conținut norme de aplicație universală, cu nivel maxim de generalitate și caracter imperativ, ce dau expresie și protejează valori internaționale fundamentale în raporturile dintre subiectele dreptului internațional; ele determinând conținutul celorlalte principii, norme și instituții ale întregului sistem al dreptului internațional.

IV.3.2. Principiile fundamentale ale dreptului internațional public

IV.3.2.1. Natura juridică a principiilor fundamentale

Principiile fundamentale ale dreptului internațional public sunt norme de maximă generalitate, cu aplicabilitate universală, a căror respectare este obligatorie pentru toate statele și celelalte subiecte de drept internațional, în scopul menținerii păcii și securității și al promovării cooperării internaționale.

Principiile fundamentale au un caracter normativ, stabilind reguli de conduită pentru subiectele de drept participante la raporturile juridice internaționale. Ele fac parte din categoria normelor imperative (*jus cogens*), norme recunoscute de întreaga comunitate internațională și de la care nu se poate deroga prin alte principii sau norme de drept internațional ori în procesul de aplicare a dreptului internațional.

IV.3.2.2. Formularea principiilor fundamentale

Exprimând evoluțiile dreptului internațional în acest domeniu după 25 de ani de la înființarea ONU, Declarația din 1970, anterior menționată, formulează următoarele 7 principii ale dreptului internațional contemporan:

- a) principiul egalității suverane a statelor;
- b) principiul autodeterminării (dreptul popoarelor de a-și hotărî singure soarta);
- c) principiul neamestecului în treburile interne;
- d) principiul nerecurgerii la forță sau la amenințarea cu forță;
- e) principiul soluționării pe cale pașnică a diferendelor internaționale;
- f) principiul îndeplinirii cu bună-credință a obligațiilor internaționale (*pacta sunt servanda*);
- g) principiul cooperării internaționale.

Prin Actul final al Conferinței pentru Securitate și Cooperare în Europa, semnat la Helsinki în 1975, se adaugă în cadru european, regional, și nu universal, alte 3 principii fundamentale, care exprimă procesul de evoluție a dreptului internațional contemporan și anume: inviolabilitatea frontierelor, integritatea teritorială și respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

Toate cele 10 principii fundamentale ale dreptului internațional public sunt reluate și reformulate în Carta de la Paris pentru o nouă Europă, semnată la 21 noiembrie 1990.

IV.3.2.3. Importanța și caracterele principiilor fundamentale ale dreptului internațional public

Principiile fundamentale reprezintă axa centrală a dreptului internațional, determinând conținutul celorlalte principii, instituții și norme, orientarea dreptului internațional și prezintă următoarele caractere:

- maxima generalitate, exprimată prin rolul diriguitor și dominant pentru sistemul dreptului internațional și concretizată pe trei direcții, respectiv domeniile de aplicare, conținutul juridic și sfera creatorilor și a destinatarilor;
- aplicarea universală, fiind rezultatul voințelor majorității statelor și extinzându-se asupra tuturor subiectelor de drept internațional;
- caracterul juridic obligatoriu, exprimat prin intermediul unor tratate sau cutume;
- caracterul imperativ, fiind norme *jus cogens*;
- dau expresie și protejează valori fundamentale în raporturile dintre subiectele de drept internațional;
- lipsa ierarhizării, toate având aceeași importanță;
- interdependența;
- caracterul dinamic, deoarece evoluează în concordanță cu dinamica relațiilor internaționale, a raporturilor pe care le consacră;
- consacrarea prin documente politico-juridice internaționale, respectiv Carta ONU, Declarația Adunării Generale a ONU din 1970 (care consacră șapte principii), Actul Final de la Helsinki din 1975 (care mai adaugă trei principii), Carta de la Paris pentru o nouă Europă (reia toate cele 10 principii).

IV.3.3. Principiile fundamentale prevăzute în Rezoluția Adunării Generale a ONU nr. 2625 din 14 octombrie 1970

Principiul egalității suverane.

Conform Declarației adoptate prin rezoluția menționată, statele „au drepturi și obligații egale și sunt membri egali ai comunității internaționale, indiferent de deosebirile de ordin economic, social, politic sau de altă natură”.

Principiul autodeterminării (dreptul popoarelor de a-și hotărî singure soarta) este consacrat prin formularea egalității în drepturi a popoarelor și dreptului de a dispune de ele însele. Titularul acestui drept/principiu este poporul sau națiunea, indiferent dacă sunt constituite în stat sau luptă pentru constituirea într-un stat propriu; dar nu poate fi exercitat de o minoritate națională.

În Declarația se prevede că „Toate popoarele au dreptul de a-și hotărî statutul lor politic în deplină libertate și fără amestec din afară și de a realiza dezvoltarea lor economică, socială și culturală și orice stat are obligația de a respecta acest drept conform prevederilor Cartei”.

Principiul neamestecului în treburile interne (neimixtiunii) implică dreptul fiecărui stat de a-și exercita, fără nicio ingerință din afară, atributele deplinei sale suveranități și obligația sa corelativă de a se abține de la orice acțiune care ar știrbi sau ar împiedica exercitarea normală a suveranității altor state. Obligația de neamestec se referă și la dreptul popoarelor (națiunilor) de a dispune în mod liber de soarta lor, ceea ce implică datoria statelor de a nu împiedica, în niciun fel și sub niciun pretext, independența, dezvoltarea de sine-stătătoare politică, economică și culturală a popoarelor.

Legătura dintre suveranitate și neamestec se exprimă prin faptul că neintervenția sau neingerința exterioară constituie o consecință directă a suveranității unui stat în sensul că „niciun alt subiect de drept internațional, stat sau organizație internațională nu are dreptul să se amestece în treburile sale interne”.

Principiul nerecurgerii la forță sau la amenințarea cu forță

Până la semnarea, la 27 august 1928, la Paris, a Pactului Briand-Kellog, războiul era considerat ca normal și legitim în practica dreptului internațional. Art. 2 pct. 4 din Carta ONU arată că „Toți membrii organizației se vor abține în relațiile lor internaționale de la recurgerea la amenințarea cu forță sau la folosirea forței fie împotriva integrității teritoriale și independenței politice a vreunui stat, fie în orice alt mod incompatibil cu scopurile Națiunilor Unite”.

Declarația din 1970 arată că războiul de agresiune constituie crimă contra păcii și angajează răspunderea statelor în conformitate cu dreptul internațional. Adunarea Generală ONU a adoptat în 1974, Rezoluția 3314 privind definirea agresiunii (armate). Celelalte forme de agresiune nu sunt încă definite, deși prin forță se înțelege orice act de violență sau constrângere, nu numai forța militară, ci orice forme ale presiunii politice, economice sau de orice altă natură, toate fiind considerate ilicite.

Dreptul internațional permite folosirea forței în două situații:

- a) folosirea forței pe baza hotărârii Consiliului de Securitate;
- b) exercitarea dreptului de autoapărare individuală sau colectivă împotriva unui act armat.

Principiul soluționării pe cale pașnică a diferendelor internaționale

Potrivit art. 2 pct. 3 din Carta ONU: „Toți membrii organizației vor soluționa diferendele lor internaționale prin mijloace pașnice, astfel încât pacea și securitatea

internațională, precum și justiția să nu fie puse în primejdie”, utilizând în acest sens mijloacele de reglementare indicate în art. 33 pct. 1, respectiv tratativele, ancheta, medierea, concilierea, arbitrajul, mijloacele judiciare, organismele sau acordurile regionale ori alte mijloace pașnice la alegerea părților.

Principiul „pacta sunt servanda” (îndeplinirea cu bună-credință a obligațiilor internaționale) este un principiu apărut încă în antichitate și care beneficiază de o consacrare legală prin mai multe documente juridice internaționale.

Conform Declarației din 1970, fiecare stat are obligația de a îndeplini cu bună-credință obligațiile asumate conform Cartei ONU, cele care îi incumbă în virtutea principiilor și normelor general recunoscute ale dreptului internațional și cele cuprinse în tratatele la care este parte.

Acest principiu se aplică obligațiilor convenționale și cutumiare, condiția esențială fiind ca obligațiile care trebuie executate cu bună-credință să fie conforme dreptului internațional.

Convenția de la Viena privind dreptul tratatelor din 1969 prevede în partea a III-a, denumită „Respectul, aplicarea și interpretarea tratatelor”, în art. 26 intitulat „*Pacta sunt servanda*” că „*orice tratat aflat în vigoare leagă părțile și trebuie să fie executat de acestea cu bună-credință*”.

Principiul cooperării este un principiu care circumscrie obligația statelor de a coopera între ele în vederea menținerii păcii și securității internaționale, favorizării progresului și stabilității economice internaționale. Se datorează multiplicării subiectelor de drept internațional, accentuării interdependențelor, apariției de probleme globale acute care solicită cooperarea tuturor statelor și găsirea de soluții internaționale pentru acestea; este cunoscut inițial în art. 1 pct. 3 din Carta ONU.

Bibliografie recomandată

Bibliografie obligatorie

[1]: pp.30- 37

Bibliografie generală

[2]: pp.60-95

[3]: pp.28-31

Modul III. Unitatea de învățare V

Principii fundamentale prevăzute în Actul final de la Helsinki

V.1. Introducere

În cuprinsul acestei unități de învățare este prezentat conținutul principiilor fundamentale ale dreptului internațional prin prisma Actului final al Conferinței pentru Securitate și Cooperare în Europa adoptat la Helsinki în 1975 și codificarea principiilor fundamentale ale dreptului internațional.

Durata medie de parcurgere a acestui capitol este de aproximativ 2ore.

V.2. Competențe conferite

După parcurgerea unității de învățare, studentul va fi capabil să identifice caracteristicile principiilor fundamentale ale dreptului internațional și conținutul principiilor fundamentale prin prisma Actului final al Conferinței pentru Securitate și Cooperare în Europa adoptat la Helsinki în 1975.

V.3. Conținut

- Actul final al Conferinței pentru Securitate și Cooperare în Europa adoptat la Helsinki în 1975: conținutul principiilor fundamentale ale dreptului internațional;
- Codificarea principiilor fundamentale ale dreptului internațional.

Principiul inviolabilității frontierelor prevede obligația statelor de a „se abține acum și în viitor de la orice atentat împotriva acestor frontiere”, de la „orice cerere sau act de acaparare și uzurpare a întregului sau a unei părți a teritoriului oricărui stat independent”.

Conform Actului Final, frontierele pot fi, însă, modificate, în conformitate cu dreptul internațional, prin mijloace pașnice și prin acord.

Principiul integrității teritoriale prevede obligația statelor de a se abține de la orice acțiune incompatibilă cu scopurile și principiile Cartei ONU împotriva integrității teritoriale, independenței politice sau a unității oricărui stat participant și în special de la orice asemenea acțiune care constituie o folosire sau o amenințare cu forța, precum și de la a face din teritoriul celuilalt obiectul unei ocupații militare sau al altor măsuri de folosire directă sau indirectă a

forței în contradicție cu dreptul internațional sau obiectul unei dobândiri prin asemenea măsuri sau prin amenințarea cu ele. Totodată, se prevede că nicio astfel de ocupație sau dobândire nu poate fi recunoscută ca legală.

Principiul respectării drepturilor omului și libertăților fundamentale a fost consacrat ca principiu pentru prima oară de Actul Final de la Helsinki (1975) și reprezintă un principiu de drept internațional cu valoare de *jus cogens*, obligând toate statele în egală măsură.

Bibliografie recomandată

Bibliografie obligatorie

[1]: pp.30- 37

Bibliografie generală

[2]: pp.60-95

[3]: pp.28-31

Test de evaluare

I. Întrebări

1. Prin ce se caracterizează principiile fundamentale ale dreptului internațional?
2. Enumerați principiile fundamentale ale dreptului internațional.
3. Enumerați principiile fundamentale prevăzute de Declarația ONU din 1970.
4. Ce se înțelege prin egalitatea suverană a statelor?
5. Enumerați elementele conținutului egalității suverane.
6. Subiectele și conținutul dreptului la autodeterminare.
7. Definiți termenul de „forță” în determinarea conținutului juridic al principiului nerecurgerii la forță sau la amenințarea cu forță.
8. Enumerați situațiile în care este permisă folosirea forței armate în dreptul internațional.
9. Identificați componentele conținutului principiului soluționării pașnice a diferendelor internaționale.
10. Care este conținutul juridic al principiului neamestecului în treburile interne ale altor state?
11. Detaliați conținutul principiului cooperării internaționale.
12. Care sunt obligațiile ce îi revin unui stat în baza principiului *pacta sunt servanda*?
13. Enumerați principiile fundamentale prevăzute în Actul final de la Helsinki.
14. Analizați conținutul principiului inviolabilității frontierelor.

II. Completați următoarele enunțuri:

1. Principiile fundamentale sunt consacrate în ...din 1945, în ...din 1970 și îndin 1975.
2. Principiile fundamentale sunt reguli cu caracter ... în sensul că s-au format, se dezvoltă și se aplică pe baza acordului de voință al statelor.
3. Caracterul imperativ al principiilor fundamentale determină atât procesul normativ, cât și...
4. Principiile fundamentale constituie ...în sensul că analiza, interpretarea și aplicarea fiecăruia dintre ele trebuie să se facă în strânsă legătură cu toate celelalte.
5. Trăsăturile suveranității clasice sunt...
6. Fiecare stat are dreptul egal de a participa la...
7. Principiul suveranității implică totodată obligația fiecărui stat de a respecta...
8. Dreptul la autodeterminare nu se confundă cu drepturile....
9. Titularul principiului autodeterminării este...
10. Folosirea forței pentru a lipsi popoarele de formele existenței lor naționale și colonialismul, care, sub orice formă și manifestare, încalcă dreptul sunt în contradicție cu principiului neamestecului în treburile interne ale altor state.

III. Alegeți răspunsul/răspunsurile corect/corecte:

1. Principiile fundamentale au fost pentru prima dată denumite „principii fundamentale ale dreptului internațional” prin:
 - a) Carta ONU;
 - b) Declarația Adunării Generale a ONU din 1970;
 - c) Actul final al Conferinței pentru Securitate și Cooperare în Europa adoptat la Helsinki în 1975.
2. Principiile fundamentale au:
 - a) caracter de universalitate;
 - b) caracter regional;
 - c) caracter juridic obligatoriu.
3. În Declarația Adunării Generale a ONU din 1970 sunt prevăzute următoarele principii:
 - a) principiul autodeterminării;
 - b) îndatorirea statelor de a coopera între ele;
 - c) principiul integrității teritoriale.

4. În Actul final al Conferinței pentru Securitate și Cooperare în Europa adoptat la Helsinki în 1975 sunt prevăzute următoarele principii:
- a) principiul îndeplinirii cu bună-credință a obligațiilor internaționale;
 - b) principiul inviolabilității frontierelor;
 - c) principiul respectării drepturilor omului și libertăților fundamentale.
5. În afirmația „Înaltele Părți contractante declară solemn, în numele popoarelor lor respective, că ele condamnă recurgerea la război pentru reglementarea diferendelor internaționale și renunță la el ca instrument de politică națională în relațiile lor reciproce” regăsim:
- a) principiul cooperării;
 - b) principiul nerecurgerii la forță sau la amenințarea cu forță;
 - c) principiul soluționării pe cale pașnică a diferendelor internaționale.
6. În afirmația „Statele au drepturi și obligații egale și sunt membri egali ai comunității internaționale indiferent de deosebirile de ordin economic, social, politic sau de altă natură” regăsim:
- a) principiul îndeplinirii cu bună-credință a obligațiilor internaționale;
 - b) principiul autodeterminării;
 - c) principiul egalității suverane a statelor.
7. În afirmația „Orice stat are dreptul inalienabil de a-și alege sistemul său politic, economic, social și cultural fără nicio formă de amestec din partea oricărui alt stat” regăsim:
- a) principiul neamestecului în treburile interne ale altor state;
 - b) principiul egalității suverane a statelor;
 - c) principiul autodeterminării.
8. În afirmația „Statele trebuie să caute rapid o soluție echitabilă a diferendelor lor internaționale pe cale de negociere, de anchetă, de mediere, de conciliere, de arbitraj, de rezolvare judiciară, de recurs la organisme sau acorduri regionale sau prin alte mijloace pașnice la alegerea lor” regăsim:
- a) principiul cooperării;
 - b) principiul soluționării pe cale pașnică a diferendelor internaționale;
 - c) principiul autodeterminării.

9. În afirmația „Nicio achiziție teritorială obținută prin amenințarea sau folosirea forței nu va fi recunoscută ca legală” regăsim:

- a) principiul neamestecului în treburile interne ale altor state;
- b) principiul integrității teritoriale;
- c) principiul inviolabilității frontierelor.

10. Subiectul dreptului principiului la autodeterminare este:

- a) statul;
- b) poporul, mișcarea de eliberare;
- c) minoritatea națională.

11. Principiul nerecurgerii la forță sau la amenințarea cu forța a fost consacrat prin semnarea în 1928 a:

- a) Pactului Briand- Kellogg;
- b) Cartei ONU;
- c) Actul final al Conferinței pentru Securitate și Cooperare în Europa adoptat la Helsinki.

12. Obligațiile care trebuie executate cu bună-credință trebuie să fie:

- a) ilicite;
- b) licite;
- c) prevăzute în tratate internaționale.

13. Principiul egalității statelor în dreptul internațional public contemporan rezultă din:

- a) Carta ONU;
- b) Declarația privind relațiile prietenești din 1970;
- c) Rezoluția nr. 2160/XXI din 1966 a Adunării Generale a O.N.U.

14. Principiul inviolabilității frontierelor în dreptul internațional public contemporan rezultă din:

- a) Carta ONU;
- b) Declarația privind relațiile prietenești din 1970;
- c) Actul final al Conferinței pentru Securitate și Cooperare în Europa adoptat la Helsinki.

15. Identificați o normă de drept internațional cu valoare de principiu fundamental:

- a) principiul dreptului la autoapărare;
- b) principiul îndeplinirii cu bună-credință a obligațiilor internaționale;
- c) principiul neretroactivității.

16. Unul dintre principiile fundamentale de drept internațional este:

- a) neamestecul în treburile interne ale altor state;
- b) legea specială derogă de la legea generală;
- c) autoritatea lucrului judecat.

IV. Eseuri

- 1. Principiile fundamentale ale dreptului internațional – noțiune și însemnătate.
- 2. Conținutul juridic al principiului nerecurgerii la forță sau la amenințarea cu forță.
- 3. Dreptul statelor la autoapărare.
- 4. Conținutul juridic al principiului rezolvării pe cale pașnică a diferendelor internaționale.
- 5. Importanța principiului respectării obligațiilor internaționale în domeniul relațiilor internaționale.
- 6. Conținutul juridic al principiului egalității suverane.

Bibliografie

- 1. R.Miga-Beșteliu, Drept internațional public, vol.I, ed.2, Ed. C.H.Beck, București, 2010;
- 2. Al.Bolintineanu, A.Năstase, B.Aurescu, Drept internațional contemporan, ed. a 2-a revăzută și adăugită, Ed.All Beck, București, 2000;
- 3. Fl. Coman , E. Gal, Drept international public. Editia a IV-a revizuita, Ed. Pro Universitaria, București, 2018;
- 4. I.Gâlea, Manual de drept internațional, vol I, Ed. Hamangiu, 2021;
- 5. Gh.Moca, M.Duțu, Drept internațional public, vol.I, Ed.Universul Juridic, București, 2008;
- 6. A.Năstase, B.Aurescu, Drept internațional contemporan. Texte esențiale, Ed. Regia Autonomă Monitorul Oficial, București, 2000;
- 7. D.Popescu, A.Nastase, Drept internațional public, ed. revăzută și adaugită, Casa de editură și presă Șansa, București, 1997;
- 8. C.-F. Popescu, M.-I. Grigore-Rădulescu, Drept internațional public, vol. I, Ed. Universul Juridic, București, 2022;
- 9. N. M., Vladioiu, Drept internațional public, Ed. Universul Juridic, București, 2021.

Modul IV

SUBIECTELE DREPTULUI INTERNAȚIONAL PUBLIC

Obiective

- studierea, însușirea și înțelegerea de către studenți a cunoștințelor referitoare la subiectele dreptului internațional public, ca entități participante la raporturile juridice reglementate de normele specifice acestui drept.

Conținut

1. Noțiunea de subiect de drept internațional public
2. Statul subiect originar de drept internațional public
 - 2.1. Noțiune și caracteristici
 - 2.2. Elementele constitutive ale statului
 - 2.3. Funcțiile statului
 - 2.4. Drepturile și obligațiile fundamentale ale statelor
 - 2.5. Formarea statelor. Tipurile de state.
 - 2.6. Recunoașterea statelor
 - 2.7. Dispariția statelor
 - 2.8. Succesiunea statelor
 - 2.9. Neutralitatea statelor
3. Organizațiile internaționale interguvernamentale
4. Mișcările de eliberare națională
5. Vaticanul
6. Poziția individului în dreptul internațional public

Modul IV. Unitatea de învățare VI

VI.1. Introducere

În cuprinsul acestei unități de învățare sunt prezentate trăsăturile esențiale ale subiectelor de drept internațional public, clasificarea subiectelor dreptului internațional, cât și statul ca subiect fundamental al dreptului internațional public, condițiile pentru ca o entitate să aibă personalitate juridică de tip statal, drepturile și obligațiile statelor în calitate de subiecte ale dreptului internațional public.

Durata medie de parcurgere a acestui capitol este de aproximativ 2ore.

VI.2. Competențe conferite

După parcurgerea unității de învățare, studentul va fi capabil să identifice trăsăturile esențiale ale subiectelor de drept internațional public, clasificarea subiectelor dreptului internațional, cât și statul ca subiect fundamental al dreptului internațional public, condițiile pentru ca o entitate să aibă personalitate juridică de tip statal, drepturile și obligațiile statelor în calitate de subiecte ale dreptului internațional public.

VI.3. Conținut

- Considerații generale privind subiectele dreptului internațional public: definiția subiectului de drept internațional public; trăsăturile esențiale ale subiectelor de drept internațional public; clasificarea subiectelor dreptului internațional.

- Statul- subiect fundamental al dreptului internațional public: condițiile pentru ca o entitate să aibă personalitate juridică de tip statal; drepturile și obligațiile statelor în calitate de subiecte ale dreptului internațional public; tipuri de state; neutralitatea statelor; recunoașterea internațională a statelor; recunoașterea guvernelor; succesiunea statelor.

VI.3.1. Noțiunea de subiect de drept internațional public

Subiectul de drept internațional public este titularul de drepturi și obligații internaționale, participant la relațiile reglementate de normele dreptului internațional.

Sistemul subiectelor dreptului internațional public cuprinde:

- statele;
- organizațiile internaționale interguvernamentale;

- mișcările de eliberare națională;
- Vaticanul.

VI.3.2. Statul – subiect principal al dreptului internațional public

VI.3.2.1. Noțiune și caracteristici

Statul poate fi definit drept principala instituție politică a societății, care exercită puterea suverană, asigurând organizarea și conducerea societății prin prerogative pe care o are de a elabora și aplica dreptul, a cărui respectare o poate garanta prin forța sa de constrângere.

În sistemul subiectelor de drept internațional public, statele dețin o poziție dominantă, determinată de următoarele caracteristici:

- sunt subiecte principale;
- sunt subiecte originare;
- sunt subiecte universale;
- sunt subiecte tipice.

VI.3.2.2. Elementele constitutive ale statului

Elementele intrinseci, constitutive ale statului sunt următoarele:

- a) teritoriul de stat;
- b) populația;
- c) puterea de stat sau forța publică.

a) Teritoriul de stat reprezintă spațiul geografic format din suprafața terestră, suprafața acvatică, subsolul și coloana de aer de deasupra acestora, asupra căruia statul își exercită suveranitatea deplină și exclusivă.

Componentele teritoriului sunt:

- spațiul terestru include solul și subsolul cuprins în limitele frontierelor de stat, indiferent dacă acesta este format dintr-o singură întindere sau este despărțit de ape maritime (insule formând un arhipelag);
- spațiul acvatic cuprinde apele interioare (râuri, fluvii, canale, lacuri și mări interioare) și, pentru statele cu litoral, apele maritime interioare (ale porturilor și golfurilor) și marea teritorială;
- spațiul aerian reprezintă coloana de aer situată deasupra teritoriului terestru și a spațiului acvatic al statului, până la limita superioară a atmosferei (10.000 m altitudine).

b) Populația reprezintă totalitatea cetățenilor unui stat care, în majoritatea lor locuiesc pe teritoriul statului respectiv, iar o altă parte se află în altă state.

Precizăm că, pe teritoriul unui stat, alături de proprii cetățeni, se pot afla și alte categorii de persoane fizice (cetățeni ai altor state, apatrizi, refugiați), fie în mod permanent, fie cu caracter temporar, statutul juridic al acestora fiind reglementat potrivit dreptului intern al acelui stat, în baza competenței sale teritoriale.

c) Puterea de stat (forța publică sau puterea de constrângere) reprezintă, într-o exprimare sintetică, criteriul esențial al statului, având rolul de asigurare a ordinii juridice.

VI.3.2.3. Funcțiile statului

Cea mai cunoscută clasificare a funcțiilor statului se realizează în raport cu principalul element constitutiv al acestuia, puterea de stat și vizează principalele activități umane prin care aceasta se înlăptuiește.

Astfel, funcțiile statului sunt următoarele:

- funcțiile legislative,
- funcția executivă și administrativă;
- funcția jurisdicțională;
- funcția externă.

VI.3.2.4. Drepturile și obligațiile fundamentale ale statelor

Drepturile fundamentale ale statelor sunt: dreptul la existență; dreptul la suveranitate și independență; dreptul de a dispune asupra propriilor destine; dreptul la pace și securitate; dreptul la integritatea teritoriului și la inviolabilitatea frontierelor; dreptul la autoapărare; dreptul asupra resurselor naturale; dreptul la egalitate suverană; dreptul de a participa la rezolvarea problemelor internaționale; dreptul la cooperare; dreptul de a face comerț; dreptul de acces la cuceririle științei și tehnicii; dreptul de a face parte din organizațiile internaționale; dreptul de a participa la tratatele internaționale; dreptul la un tratament nediscriminatoriu.

Obligațiile internaționale sunt corelative drepturilor și se referă în general la: respectarea personalității celorlalte state și a drepturilor acestora, astfel cum acestea au fost enumerate; nerecurgerea la forță sau la amenințarea cu forță; rezolvarea pe cale pașnică a diferendelor lor; îndeplinirea cu bună-credință a tratatelor și a tuturor obligațiilor asumate; protecția mediului înconjurător.

VI.3.2.5. Formarea statelor. Tipurile de state.

Formarea statelor

În literatura de specialitate sunt enumerate ca moduri de creare a statelor următoarele:

- secesiunea prin care o parte a unui stat se desprinde din aceasta prin forța armelor, ca de exemplu formarea S.U.A. în 1776, ruperea statelor latino-americane de Spania la începutul

secolului al XIX-lea sau a statelor din Balcani de Turcia în 1878;

- absorbția, când un stat având rolul unui nucleu atrage și încorporează alte state, cum s-a întâmplat în cea de a doua jumătate a secolului al XIX-lea cu Italia în jurul Piemontului și cu Imperiul german în jurul Prusiei;

- dezmembrarea, când pe teritoriul unui stat se formează mai multe state, ca de exemplu în cazul Imperiului austro-ungar în 1918 sau a Federației Mali;

- fuziunea, adică unirea a două state într-unul singur, ca de exemplu formarea Republicii Arabe Unite în 1958, prin fuziunea Egiptului cu Siria, care a început în 1961, și unirea dintre Zanzibar și Taganika în 1964, formând Republica Tanzania;

- încetarea statutului de teritoriu sub mandat sau sub tutelă.

Tipurile de state

În raport cu structura teritoriului, statele pot fi:

a) State unitare sau simple

b) State compuse sunt formate din două sau mai multe state membre și pot îmbrăca următoarele tipuri:

- uniunea personală de state;
- uniunea reală de state;
- confederația;
- federația.

VI.3.2.6. Recunoașterea statelor Noțiune

În dreptul internațional, recunoașterea reprezintă actul unilateral care emană de la un stat, prin care acesta constată apariția sau existența altui stat, altui subiect de drept internațional sau a altor noi entități în sfera relațiilor internaționale.

Efectele recunoașterii

Așa cum rezultă din practica statelor și din examinarea doctrinei, recunoașterea este un act cu dublă semnificație: declarativ, în ceea ce privește existența noului stat și constitutiv în ceea ce privește opozabilitatea acestei existențe statului care a făcut recunoașterea.

Recunoașterea guvernelor intervine atunci când un nou guvern se instalează prin forță, ca urmare a unei revoluții sau lovitură de stat, adică prin ruperea legalității existente și nu atunci când acesta este instalat potrivit procedurilor constituționale existente.

Recunoașterea beligeranței și insurecției intervine atunci când are loc un război civil prelungit, iar statele terțe și chiar guvernul statului în care se desfășoară evenimentele pot recunoaște unilateral insurgenții în calitate de beligenți, având drept consecință aplicarea

normelor dreptului internațional umanitar față de părțile în conflict și acordarea rebelilor a anumitor drepturi, specificate în declarația de recunoaștere, în special a drepturilor ce rezultă din neconsiderarea lor drept criminali de drept comun.

Formele recunoașterii statelor și guvernelor pot fi următoarele:

- recunoașterea expresă (explicită) și recunoașterea tacită (implicită);
- recunoașterea *de jure* și recunoașterea *de facto*;
- recunoașterea individuală și recunoașterea colectivă.

Recunoașterea expresă și recunoașterea tacită

Recunoașterea expresă se realizează printr-o declarație oficială, transmiterea unor mesaje, telegrame, note diplomatice.

Recunoașterea tacită rezultă din anumite fapte sau acte juridice, precum stabilirea de relații diplomatice între statul care recunoaște și cel recunoscut sau încheierea unui tratat bilateral cu statul recunoscut.

Recunoașterea de facto și recunoașterea de jure

Recunoașterea *de facto* intervine atunci când, din punctul de vedere al statului care o acordă, noua autoritate, deși independentă și exercitând o putere efectivă pe teritoriul aflat sub controlul ei, nu are suficientă stabilitate sau nu oferă asigurări care să fie conforme cu alte cerințe ale recunoașterii *de jure*. Astfel, se poate recurge la această recunoaștere în cazul statelor și guvernelor noi, în cazul extinderii teritoriului unui stat sau absorbirii de către acesta a unui stat anterior independent.

Recunoașterea *de facto* prezintă următoarele trăsături caracteristice:

- are caracter limitat;
- are caracter provizoriu;
- poate fi retrasă (este revocabilă).

Recunoașterea *de jure* prezintă următoarele trăsături caracteristice:

- are caracter deplin;
- are caracter definitiv;
- nu poate fi retrasă (este irevocabilă).

Recunoașterea individuală și recunoașterea colectivă

Regula consacrată în practica internațională este ca recunoașterea să fie un act individual al fiecărui stat.

Prin derogare, în cazul statelor succesoare ale fostei R.S.F. Iugoslavia, recunoașterea s-a efectuat de către statele membre ale Uniunii Europene în mod colectiv sau concomitent, în baza unor criterii comune, însă apreciem că o asemenea practică nu poate fi generalizată la nivelul întregii comunități internaționale.

VI.3.2.7. Dispariția statelor

Dispariția statelor constă în desființarea personalității juridice internaționale a acestora și încetarea calității de subiecte de drept internațional.

Se poate realiza printr-una dintre următoarele modalități:

- anexarea;
- dezmembrarea în mai multe state sau împărțirea teritoriului;
- contopirea;
- separarea de teritorii.

VI.3.2.8. Succesiunea statelor

Sediul materiei este reprezentat în dreptul internațional de două convenții, respectiv:

- Convenția referitoare la succesiunea statelor cu privire la tratate (Viena, 1978);
- Convenția referitoare la succesiunea statelor cu privire la bunuri, arhive și datorii (Viena, 1983).

Succesiunea statelor este definită, în dispozițiile convențiilor menționate, drept *„substituirea unui stat în locul altuia, în ceea ce privește răspunderea pentru relațiile internaționale ale unui teritoriu”*.

Obiectul succesiunii este reprezentat de trei categorii de raporturi, a căror reglementare se impune, respectiv:

- raporturile dintre statul succesor și ordinea internațională;
- raporturile dintre statul succesor și statul predecesor;
- raporturile dintre statul succesor și particulari, persoane fizice sau juridice.

VI.3.2.9. Neutralitatea statelor

Noțiune

Neutralitatea este o instituție veche în practica relațiilor internaționale, al cărei conținut a evoluat, cunoscând astăzi mai multe accepțiuni. Astfel, inițial a desemnat poziția unui stat care nu lua parte la război, iar ulterior s-a dezvoltat concepția neutralității permanente, atât în timp de pace, cât și în timp de război, în paralel cu neutralitatea poate fi imparțială sau diferențiată, ce caracterizează atitudinea față de beligeranți și terminând cu neutralitatea pozitivă, respectiv a neutralității în timp de pace.

Forme

Neutralitatea permanentă a unui stat este statutul special, pe care-l poate adopta un stat, prin acte unilaterale de drept intern și de drept internațional, în temeiul căruia se obligă să nu participe la conflicte armate internaționale, iar în timp de pace să nu participe la alianțe militare sau alte acțiuni de pregătire a unui conflict armat și să nu întreprindă acțiuni discriminatorii în relațiile internaționale, contrare cooperării pașnice între state și popoare.

Neutralitatea are următoarele caracteristici:

- a) are caracter permanent;
- b) se aplică entităților statale și nu unor teritorii;
- c) constituie un statut juridic și nu o simplă stare de fapt, izvorul sau temeiul său fiind de natură complexă, atât convențională (tratat internațional), cât și de drept intern (act unilateral).

Regimul juridic actual al neutralității în caz de conflicte armate impun statului neutru următoarele obligații:

- să nu participe la alianțe militare, politice sau economice care au ca scop pregătirea războiului;
- să nu permită folosirea teritoriului lor pentru pregătiri militare, inclusiv amplasarea de baze militare străine, depozite, manevre militare sau alte asemenea utilizări;
- să nu dețină, să nu producă și să nu experimenteze armament nuclear;
- să ducă o politică de colaborare activă cu toate statele.

Bibliografie recomandată

Bibliografie obligatorie

[1]: pp.38- 49

Bibliografie generală

[2]: pp.96-132

[3]: pp.43-83

Temă de control

Drepturile și obligațiile statelor în calitate de subiecte ale dreptului internațional.

Modul IV. Unitatea de învățare VII

VII.1. Introducere.

În cuprinsul acestei unități de învățare sunt prezentate organizațiile internaționale interguvernamentale- subiecte secundare de drept internațional public, structura organizațiilor internaționale, membrii organizațiilor internaționale și ONU.

Durata medie de parcurgere a acestui capitol este de aproximativ 2ore.

VII.2. Competențe conferite

După parcurgerea unității de învățare, studentul va fi capabil să identifice structura organizațiilor internaționale, membrii organizațiilor internaționale și scopurilor, organele principale și secundare ONU.

VII.3. Conținut

- Organizațiile internaționale interguvernamentale - subiecte secundare de drept internațional public;
- Personalitatea juridică internațională a organizațiilor;
- Structura organizațiilor internaționale;
- Membrii organizațiilor internaționale;
- Organizația Națiunilor Unite.

VII.3.1. Organizațiile internaționale interguvernamentale

Definiție

Organizațiile internaționale interguvernamentale iau naștere în temeiul exprimării acordului de voință al statelor membre, având ca scop îndeplinirea anumitor obiective și funcțiuni în planul relațiilor internaționale.

Elementele constitutive care definesc o organizație internațională interguvernamentală sunt următoarele:

- asocierea de state suverane, ca subiecte primare ale dreptului internațional, fapt ce permite realizarea distincției dintre organizațiile internaționale guvernamentale și cele neguvernamentale, ținând seama de faptul că numai primelor li se recunoaște, de regulă,

calitatea de subiecte de drept internațional public;

- înființarea organizației este rezultatul acordului de voință exprimat de statele fondatoare într-un tratat multilateral constitutiv (cartă, constituție, statut, pact etc.);
- existența unei structuri instituționale proprii, creată în temeiul tratatului constitutiv, formată din organe cu funcționare permanentă sau periodică;
- personalitate juridică internațională proprie;
- permanența instituției;
- imunitatea și privilegiile recunoscute funcționarilor pe teritoriul statelor membre.

Sub aspectul structurii instituționale, o organizație interguvernamentală poate avea următoarea structură:

- organe plenare, în care sunt reprezentate toate statele membre, cum ar fi: Adunarea Generală, conferința, congresul etc.;
 - organe restrânse, în care sunt reprezentate numai unele state membre, de regulă acelea care au un rol preponderent în domeniul de activitate al organizației sau prin rotație ori prin alegeri periodice;
- secretariatul, alcătuit din funcționari internaționali.

Statut juridic

Organizațiile interguvernamentale sunt entități de sine stătătoare, având autonomie din punct de vedere juridic. Alături de state, organizațiile interguvernamentale sunt subiecte de drept internațional.

Organele principale ale ONU competente să acționeze pentru soluționarea pașnică a diferendelor internaționale sunt: Consiliul de Securitate, chemat să asigure menținerea păcii și a securității internaționale; Adunarea Generală și, în anumite condiții, Secretarul General al Organizației deși acest lucru nu este prevăzut în Cartă.

A. Adunarea Generală

Această Adunare Generală beneficiază de competența generală în această materie. Competența generală este reglementată de art.10 al Cartei care îi conferă Adunării Generale abilitatea de a discuta orice problemă sau cauză ce intră în domeniul de reglementare al Cartei sau în legătură cu puterile și funcțiile oricărui organ prevăzut de Cartă. În exercitarea competenței sale, Adunarea Generală poate face recomandări membrilor ONU sau Consiliului de Securitate sau tuturor asupra acestor probleme.

Moduri de implicare ale Adunării Generale în soluționarea pașnică a diferendelor dintre state

➤ Potrivit art.11, alin (1) al Cartei, poate discuta principiile generale ale cooperării în vederea menținerii păcii și securității internaționale, inclusiv principiile privind dezarmarea și reglementarea înarmării;

➤ Art.11, alin. (2) al Cartei presupune faptul că Adunarea Generală a ONU poate discuta orice problema referitoare la menținerea păcii și securității internaționale aduse în fața ei de orice stat membru al ONU ori de către Consiliul de Securitate;

➤ Poate atrage atenția Consiliului de Securitate asupra situațiilor care sunt de natură a pune în pericol pacea și securitatea internațională, lucru care reiese din dispozițiile art.11, alin. (3);

➤ În art.14 se specifică faptul că Adunarea poate recomanda măsuri pentru reglementarea pașnică a oricărei situații, indiferent de originea acesteia, care ar putea afecta binele general sau relațiile prietenești între națiuni;

Întrucât Consiliul de Securitate are competențe asemănătoare din punct de vedere material cu Adunarea Generală, în exercitarea acestor competențe Adunarea Generală este limitată la:

- Nu poate face nici o recomandare cu privire la diferendele aflate în discuția Consiliului de Securitate, decât dacă acesta cere în mod expres acest lucru;
- Nu poate lua nici o măsură cu caracter de constrângere având obligația de a transmite Consiliului de Securitate pentru examinare orice situația care ar necesita asemenea măsuri.

În perioada Războiului Rece, datorită exercitării dreptului de veto al unora dintre membrii permanenți, au apărut situații de blocaj ale Consiliului de Securitate, Adunarea Generală a fost investită prin atribuții mai largi prin Rezoluția nr.377 din 1950 *Uniting for Peace*: atunci când Consiliul de Securitate nu își putea exercita funcțiile privind menținerea păcii și securității internaționale, din cauza lipsei unanimității membrilor permanenți, Adunarea Generală trebuia să examineze problema imediat, inclusiv în vederea recomandării de măsuri cu caracter de constrângere, cu excepția măsurilor de constrângere prevăzute de Capitolul VII al Cartei.

B. Consiliul de Securitate

Consiliul de Securitate este unul dintre principalele organe ale ONU. A avut prima sa sesiune la data de 17 ianuarie 1946, la Casa Bisericii, la Londra. Consiliul de Securitate este format din 15 membri, alcătuit din membri permanenți și membri aleși, structură stabilită în Capitolul V al Cartei ONU. Membrii au obligația de a fi mereu prezenți la sediul ONU din New

York, astfel încât Consiliul de Securitate să se poată întâlni în orice moment. Acest lucru a pornit de la un punct slab al Ligii Națiunilor, și anume că organizația a fost de multe ori în imposibilitatea de a răspunde rapid la o criză.

Consiliul de securitate cuprinde două categorii de membri:

- Membri permanenți;
- Membri aleși.

Consiliul de Securitate are cinci membri permanenți cu putere de veto asupra oricărei rezoluții a Consiliului : China, Franța, Federația Rusă, Regatul Unit, Statele Unite. Acești membri sunt cele cinci puteri victorioase ale celui de-al Doilea Război Mondial, și de la întemeierea ONU, în 1946, Consiliul de Securitate a fost format din Franța, Republica China, Marea Britanie, Statele Unite și URSS, actualmente Rusia.

Cei cinci membri permanenți ai Consiliului sunt singurele națiuni recunoscute ca posesoare de arme nucleare sub tratatul de neproliferare nucleară, cu toate că unele țări cu arme nucleare nu au semnat tratatul. India, Pakistan și Coreea de Nord dețin arme nucleare în afara cadrului stabilit în tratatul de ne-proliferație nucleară.

Membrii aleși: zece membri sunt aleși de Adunarea Generală pentru doi ani, începând cu ziua de 1 ianuarie, cinci membri sunt schimbați anual. Membrii sunt aleși de către grupuri regionale și confirmate de către Adunarea Generală a ONU. Alegerea membrilor se face în felul următor :

- Blocul african alege trei membri;
- America Latină și Caraibe, Asia și Europa de Vest și alte blocuri aleg doi membri fiecare ;
- Europa de Est în bloc, alege un membru.
- Unul dintre membri este o țară arabă, alternativ, de la bloc Asiatic sau African.

Președintele Consiliului de Securitate constă în stabilirea ordinii la zi, prezidarea reuniunilor Consiliului și supervizarea oricărei crize. Acesta are autorizația de a face declarații și de a elibera note, utilizate în scopul de a face declarații de intenție în numele întregului Consiliu de Securitate. Președinția se schimbă în ordinea alfabetică a numelor în limba engleză a membrilor Consiliului de Securitate al ONU.

Non-membrii se referă la statele care sunt membre ONU dar nu sunt membre ale Consiliului de Securitate; acestea pot participa la ședințele Consiliului doar dacă Consiliul este de acord și dacă acesta constată că interesele respectivului stat sunt afectate în mod deosebit. În general non- membrii sunt invitați să participe la litigiile discutate de Consiliu dacă sunt părți ale acestora.

Potrivit art.24, alin.1 din Carta ONU, Consiliului de Securitate îi revine principala sarcină în domeniul menținerii păcii și a securității internaționale. Consiliul de Securitate trebuie să acționeze în scopul exercitării îndatoririlor sale în conformitate cu scopurile și principiile Națiunilor Unite.

În domeniul reglementării pașnice a diferendelor internaționale, competența Consiliului este prevăzută de Capitolul VI al Cartei. Potrivit art.34 al Cartei, Consiliul de Securitate poate investiga orice dispută sau situație care ar putea duce la fricțiuni internaționale sau care ar putea da naștere unei dispute, cu scopul determinării în ce măsură continuarea disputei ar putea pune în pericol menținerea păcii și securității internaționale, poate face apel la alte state membre ale ONU pentru a întrerupe, total sau parțial, relațiile economice, maritime, aeriene, poștale și de comunicații radio cu anumite state, pune în aplicare deciziile sale militare prin orice mijloc, recomanda Adunării Generale noul Secretar General. Consiliul de Securitate poate recomanda părților:

- Proceduri sau metode adecvate de soluționare (cum ar fi negocierile, bunele oficii, medierea, supunerea diferendului CIJ);
- Să facă recomandări cu privire la modul de reglementare a diferendului;
- Să recomande părților conținutul reglementării.

Consiliul mai poate ancheta orice diferend și, de asemenea, poate încredința aceasta Secretarului General.

Orice stat membru al ONU poate sesiza Consiliul de Securitate cu o astfel de problemă sau situație; mai mult, acest lucru poate fi făcut și de către un stat care nu este membru ONU cu condiția de a accepta dinainte, pentru disputa în cauză, obligațiile cu privire la soluționarea pașnică a diferendelor internaționale prevăzute de Cartă. Consiliul de Securitate poate fi sesizat și de către Adunarea Generală în condițiile prevăzute de art. 11 alin.3.

Indiferent de stadiul în care se află un diferend, Consiliul de Securitate poate recomanda procedurile și metodele potrivite pentru aplanarea acestuia, chiar dacă nu a fost sesizat în mod expres de către părțile diferendului.

În cazul în care părțile unui diferend nu au reușit să îl soluționeze prin mijloacele prevăzute de art.33 din Carta, ele au obligația de a sesiza de îndată Consiliul de Securitate. Dacă acesta consideră că diferendul este de natură a pune în pericol pacea și securitatea internațională, va decide modul de acțiune al soluționării acestuia.

La cererea părților, Consiliul de Securitate poate face recomandări cu privire la soluționarea diferendului dintre acestea; aceste recomandări pot avea caracter general, privitor la modul de soluționare pașnică a diferendului sau pot cuprinde precizări în concret, de la caz la caz.

În cazul diferendelor de ordin juridic, Consiliul de Securitate vă trebui să vegheze ca acestea să fie supuse de către părți Curții Internaționale de Justiție conform Statutului acesteia. În practica internațională se cunosc câteva situații de acest fel:

- În 1947, Consiliul a recomandat Angliei și Albaniei să supună CIJ incidentul privind strâmtoarea Corfu;
- Tot în 1947, Consiliul și-a oferit bunele oficii în diferendul dintre Olanda și Indonezia;
- În 1976, recomanda negocieri și supunerea diferendului dintre Turcia și Grecia CIJ;
- În 1988 a îndeplinit misiuni de bune oficii în Afganistan;
- În 1990, Consiliul și-a oferit bunele oficii în conflictul dintre Irak și Kuwait;
- În 2000-2001, Consiliul a recomandat negocieri în diferendul dintre Croația și RF Iugoslavia privind peninsula Prevlaka.

Rezoluțiile Consiliul de Securitate adoptate în temeiul Capitolului VI nu au caracter obligatoriu pentru părțile diferendului. Cu toate acestea, în baza obligației generale de a recunoaște Consiliului de Securitate rolul primordial în privința menținerii păcii și securității internaționale, statele nu pot refuza implicarea acestuia, prin investigații sau recomandări, în soluționarea pașnică a diferendelor dintre ele și nu pot ignora rezoluțiile acestuia.

În cazul în care continuarea diferendului devine o amenințare la adresa păcii, o încălcare a păcii sau un act de agresiune, Consiliul de Securitate poate lua măsurile necesare cu caracter de constrângere, potrivit Capitolului VII al Cartei; deciziile Consiliului au forță obligatorie.

C. Secretarul General

Secretarul General al ONU este cel mai înalt funcționar administrativ al organizației. Acționează în calitate de purtător de cuvânt de facto și de lider al ONU. În această calitate, el îndeplinește funcțiile încredințate de către Adunarea Generală, Consiliul de Securitate, ECOSOC sau Consiliul de Tutelă. Sub acest aspect, el poate interveni în diverse probleme care pot genera diferende internaționale. În prezent, actualul Secretar General este Ban Kimoon din Coreea de Sud, al cărui mandat a început la 1 ianuarie 2007 iar primul termen a expirat la 31 decembrie 2011 însă a fost reînnoit. Pe baza art.99 al Cartei, Secretarul General are obligația de a atrage atenția Consiliului de Securitate asupra oricărei probleme care după părerea sa ar pune în primejdie menținerea păcii și a securității internaționale. Se poate implica și direct în mijloacele de soluționare pașnică a diferendelor dintre state, prin oferirea bunelor oficii sau în calitate de mediator precum și în invitarea părților să soluționeze diferendul prin negocieri.

Bibliografie recomandată

Bibliografie obligatorie

[1]: pp.38- 49

Bibliografie generală

[2]: pp.96-132

[3]: pp.43-83

Modul. IV. Unitatea de învățare VIII

VIII.1. Introducere

În cuprinsul acestei unități de învățare sunt prezentate condițiile de recunoaștere a popoarelor care luptă pentru independență ca subiecte de drept internațional public; drepturi ale popoarelor care luptă pentru independență, Vaticanul, statutul persoanei fizice în dreptul internațional public, organizațiile internaționale nonguvernamentale, societățile transnaționale.

Durata medie de parcurgere a acestui capitol este de aproximativ 2ore.

VIII.2. Competențe conferite

După parcurgerea unității de învățare, studentul va fi capabil să identifice condițiile de recunoaștere a popoarelor care luptă pentru independență ca subiecte de drept internațional public; drepturi ale popoarelor care luptă pentru independență, trăsăturile Vaticanul ca subiect de drept, statutul persoanei fizice în dreptul internațional public, organizațiile internaționale nonguvernamentale, societățile transnaționale.

VIII.3. Conținut

- Popoarele care luptă pentru independență: condițiile de recunoaștere a popoarelor care luptă pentru independență ca subiecte de drept internațional public; drepturi ale popoarelor care luptă pentru independență;
- Vaticanul;
- Statutul persoanei fizice în dreptul internațional public;
- Organizațiile internaționale nonguvernamentale;
- Societățile transnaționale.

VIII.3.1. Popoarele care luptă pentru independență: condițiile de recunoaștere a popoarelor care luptă pentru independență ca subiecte de drept internațional public; drepturi ale popoarelor care luptă pentru independență;

VIII.3.1.1. Mișcările de eliberare națională

Mișcările de eliberare națională trebuie să îndeplinească următoarele condiții:

- să aibă organe proprii de conducere, reprezentative;
- să exercite autoritatea de facto pe un anumit teritoriu;
- acest teritoriu să reprezinte o parte însemnată din teritoriul statului în care acționează;
- să constituie o forță organizată, capabilă să ducă până la capăt lupta de eliberare națională în vederea constituirii unui stat independent.

Capacitatea juridică a mișcărilor de eliberare națională include, prin urmare:

- participarea la lucrările unor organizații internaționale, în calitate fie de observator, fie de membru, conform deciziei organizației în cauză;
- stabilirea de relații cu alte subiecte de drept internațional, inclusiv cu state și primirea de asistență și ajutoare din partea statelor, a organizațiilor internaționale, asistență care nu poate fi interpretată ca intervenție în treburile interne ale statului împotriva căruia se desfășoară lupta; încheierea de tratate cu alte subiecte de drept internațional;
- recunoașterea în favoarea combatanților mișcărilor de eliberare a normelor dreptului umanitar.

În concluzie, popoarele care luptă pentru independență sunt, deci, subiecte de drept internațional, acționând prin mișcările lor de eliberare națională, dar beneficiază de o capacitate mai restrânsă decât a statelor și diferită de cea a organizațiilor internaționale.

VIII.3.2. Vaticanul

Statutul internațional al Vaticanului este reprezentat de acceptarea ca subiect de drept internațional a unei entități care nu este, totuși, un stat și despre care se spune că marchează trecerea de la categoria subiectelor de drept cu o organizare teritorială, la cea cu un caracter diferit.

Vaticanul constituie o entitate ce se manifestă în relațiile internaționale, prin exercitarea atributelor recunoscute de state, subiect al raporturilor de drept internațional, al drepturilor și obligațiilor internaționale în sfere limitate de activitate.

Deși opiniile privind calitatea de subiect al dreptului internațional al Ordinului de Malta sunt controversate, a fost susținută părerea ca acesta posedă calitatea respectivă deja în secolul al XV-lea, calitate păstrată până în prezent și acceptată pe larg de către alte subiecte de drept internațional, exceptând faptul că Ordinul de Malta este lipsit de teritoriu.

VIII.3.3. Statutul individului în dreptul internațional public

Individul rămâne, în primul rând, subiect al dreptului intern, însă, prin reglementări internaționale sunt create astfel de drepturi și obligații internaționale nu numai pentru state, dar și pentru indivizi, în special, în materia drepturilor și libertăților fundamentale ale omului și a răspunderii internaționale a persoanelor particulare.

VIII.4. Rezumat

Categorii de subiecte în dreptul internațional public contemporan:

- a) statele;
- b) organizațiile internaționale interguvernamentale;
- c) mișcările de eliberare națională;
- d) Vaticanul.

Art. 1 din Convenția de la Montevideo privind drepturile și îndatoririle statelor stabilește că statul, ca persoană în dreptul internațional, trebuie să aibă următoarele caracteristici:

- a) populație permanentă;
- b) un teritoriu determinat;
- c) autoritate guvernamentală;
- d) capacitatea de a intra în relații cu alte state.

Recunoașterea unui stat => manifestarea de voință prin care un stat admite, în mod expres sau tacit, că o entitate politică întrunește criteriile de existență a unui stat nou cu personalitate juridică deplină de drept internațional.

Recunoașterea statelor poate fi:

- expresă și tacită;
- de jure și de facto;
- individuală și colectivă.

Recunoașterea guvernelor => actul unilateral prin care un stat consideră guvernul altui stat ca organ capabil să stabilească relații bilaterale între cele două state. Acest tip de recunoaștere apare atunci când o nouă autoritate guvernamentală se instalează la putere prin forță, cu schimbarea ordinii constituționale a statului, de regulă ca urmare a unei revoluții sau lovături de stat.

Două convenții multilaterale cu caracter de codificare în materia succesiunii statelor:

- Convenția referitoare la succesiunea statelor cu privire la tratate (Viena, 1978)
- Convenția referitoare la succesiunea statelor cu privire la bunuri, arhive și datorii (Viena, 1983).

Sucesiune a statelor => substituirea unui stat în locul altuia, în ceea ce privește răspunderea pentru relațiile internaționale ale unui teritoriu.

Organizațiile internaționale interguvernamentale => asocieri ale statelor, constituite în temeiul acordului lor de voință, în scopul realizării unor obiective și activități determinate în planul relațiilor internaționale.

Pentru a beneficia de personalitate juridică internațională, o organizație internațională trebuie să întrunească următoarele elemente constitutive:

1. să fie constituită din state în calitate de membri;
2. să fie constituite în temeiul unui tratat multilateral încheiat între statele membre;
3. să aibă o structură instituțională proprie capabilă să adopte acte opozabile membrilor organizației.

Drepturile organizațiilor internaționale:

1. de a încheia tratate cu statele membre, cu state terțe sau cu alte organizații, cu excepția cazurilor în care actul constitutiv interzice acest lucru;
2. de a stabili și menține legături cu misiunile permanente ale statelor membre acreditate pe lângă ele și de a numi misiuni proprii pe lângă state membre, state terțe sau alte organizații internaționale;
3. de a înainta plângeri internaționale pentru daunele suferite de organizație sau de reprezentanții săi;
4. de a-și constitui și gestiona resursele financiare.

Mișcările de eliberare națională trebuie să îndeplinească următoarele condiții:

- să aibă organe proprii de conducere, reprezentative;
- să exercite autoritatea de facto pe un anumit teritoriu;
- acest teritoriu să reprezinte o parte însemnată din teritoriul statului în care acționează;
- să constituie o forță organizată, capabilă să ducă până la capăt lupta de eliberare națională în vederea constituirii unui stat independent.

Bibliografie recomandată

Bibliografie obligatorie

[1]: pp.38- 49

Bibliografie generală

[2]: pp.96-132

[3]: pp.43-83

Test de evaluare

I. Întrebări

1. Ce se înțelege prin noțiunea de subiect de drept internațional?
2. Enumerați subiectele dreptului internațional public.
3. Care sunt caracteristicile suveranității de stat?
4. Enumerați drepturile fundamentale ale statelor.
5. Dați exemplu de 4 obligații fundamentale ale statelor.
6. Comentați asupra diferențelor dintre uniunea personală și uniunea reală.
7. Enumerați deosebirile dintre confederație și federație.
8. Care sunt principalele obligații și drepturi care și-au declarat statutul juridic al neutralității permanente?
9. Dați exemple de state care și-au declarat statutul de neutralitate permanentă.
10. Definiți recunoașterea statelor.
11. Care sunt efectele juridice pe care le produce recunoașterea unui stat?
12. Ce se înțelege prin afirmația ca nicio achiziție teritorială obținută prin amenințare sau folosirea forței nu va fi recunoscută ca legală?
13. Enumerați criteriile de recunoaștere a unui guvern.
14. Care sunt elementele organizației internaționale interguvernamentale.
15. Ce se înțelege prin mișcări de eliberare națională?
16. Vaticanul întrunește elementele deplinei statalități?

II. Completați următoarele enunțuri:

1. Pentru ca o entitate să aibă personalitate juridică de tip statal se cer întrunite cumulativ următoarele elemente...
2. Statele sunt subiecte...
3. Trăsătura esențială a statului este și aceasta poate fi definită ca reprezentând...
4. Egalitatea suverană a statelor cuprinde, în special, următoarele elemente...
5. Specificul statului unitar constă în existența...
6. Statele compuse au cunoscut o varietate de forme cum sunt...
7. Statul federal are ca act intern, dispune de organe de stat federale cu competențe generale, care se exercită și asupra cetățenilor...
8. Putem să exemplificăm ca state federale...
9. Neutralitatea ocazională se definea prin următoarele obligații...
10. Principalele obligații ale statelor care și-au declarat statutul de neutralitate permanent sunt...

III. Alegeți răspunsul/răspunsurile corect/corecte:

1. Subiectele dreptului internațional sunt:

- a) entități care participă la crearea normelor de drept internațional, au calitate de destinatari direcți ai acestor norme, precum și capacitatea de a-și asuma și exercita drepturi și de a dobândi obligații în cadrul ordinii juridice internaționale;
- b) entități care își pot asuma numai obligații pe plan intern;
- c) entități care nu sunt recunoscute la nivelul societății internaționale, dar au capacitatea de a-și asuma și exercita drepturi și de a dobândi obligații.

2. Subiectele dreptului internațional sunt:

- a) statele;
- b) organizațiile internaționale interguvernamentale;
- c) mișcările care luptă pentru eliberare națională;
- d) statul papal;
- e) individul;
- f) societățile transnaționale;

3. Statele sunt subiecte:

- a) principale;
- b) originare;
- c) tipice;
- d) i-au naștere prin voința altor subiecte de drept internațional;
- e) își pot asuma în mod nemijlocit drepturi și obligații;
- f) au o capacitate restrânsă de a-și asuma drepturi și obligații;

4. Subiectele principale, originare tipice ale dreptului internațional sunt:

- a) organizațiile internaționale interguvernamentale;
- b) statele;
- c) mișcările de eliberare națională.

5. Preocupări doctrinare pentru stabilirea drepturilor și obligațiilor fundamentale ale statelor au apărut încă din secolul al XVIII-lea, dar numai în 1933 s-a încheiat o convenție și anume:
- a) Convenția privind imunitățile diplomatice;
 - b) Convenția de la Montevideo;
 - c) Carta O.N.U.; d) Declarația nr. 2625;
 - d) Actul final al Conferinței pentru Securitate și Cooperare în Europa.
6. În prezent, suveranitatea cu cele două componente ale sale nu poate fi considerată;
- a) exclusivă, adică pe teritoriul unui stat există în același timp o singură suveranitate;
 - b) indivizibilă, adică suveranitatea are un singur titular;
 - c) adaptabilă.
7. Drepturile și obligațiile fundamentale ale statelor sunt prevăzute în:
- a) doctrină;
 - b) declarațiile Adunării Generale a O.N.U.;
 - c) convenție internațională generală.
8. Tratatul de la Montevideo dintre S.U.A și statele latino americane a avut loc în anul:
- a) 1946;
 - b) 1970;
 - c) 1933.
9. Sunt considerate ca drepturi fundamentale ale statelor:
- a) dreptul la existență;
 - b) dreptul la suveranitate;
 - c) dreptul la pace și securitate.
10. Obligațiile sunt corelative drepturilor și se referă la:
- a) respectarea personalității altor state;
 - b) nerecurgerea la forță sau la amenințarea cu forță;
 - c) respectarea inviolabilității frontierelor și integrității teritoriale a altor state.

11. Statele compuse reprezintă:

- a) forma de asociere a două sau mai multe state;
- b) un singur sistem de organe ale puterii.

12. Uniunea personală reprezintă:

- a) asocierea a două state, având ca monarh aceeași persoană;
- b) uniune de state independente, care își păstrează atât suveranitatea internă, cât și pe cea externă;
- c) structură complexă constituită din mai multe state care păstrează anumite atribuții pe plan local.

13. Obligațiile statelor care și-au declarat statutul de neutralitate permanentă sunt:

- a) să nu participe la niciun conflict armat;
- b) să își mențină starea de neutralitate în timp de conflict armat, declanșant între state;
- c) să nu participe la alianțe politico-militare sau la pregătirea războiului.

14. Uniunea reală reprezintă:

- a) asociere de state, având un singur suveran, unul sau mai multe organe comune în domeniul politicii externe, al finanțelor și apărării, iar uniunea dobândește calitatea de subiect de drept internațional, dar fiecare stat este subiect distinct de drept internațional, iar raporturile dintre ele sunt raporturi de drept internațional;
- b) structură complexă constituită din mai multe state care deși păstrează anumite atribuții pe plan local, nu sunt subiecte de drept internațional, ci numai statul federal are calitatea de subiect de drept internațional;
- c) asocierea a două state, având ca monarh aceeași persoană.

15. Calitatea de unic subiect de drept internațional în raporturile cu alte state revine:

- a) uniunii personale;
- b) federației;
- c) confederației.

IV. Eseuri

- 1. Statul – subiect principal al dreptului internațional.
- 2. Drepturile și obligațiile fundamentale ale statelor.
- 3. Statul permanent neutru ca subiect de drept internațional.

4. Liga Națiunilor și ONU – asemănări și deosebiri.
5. Organizația Tratatului Atlanticului de Nord – organizație internațională regională.

Bibliografie

1. R.Miga-Beșteliu, Drept internațional public, vol.I, ed.2, Ed. C.H.Beck, București, 2010;
2. Al.Bolintineanu, A.Năstase, B.Aurescu, Drept internațional contemporan, ed. a 2-a revăzută și adăugită, Ed.All Beck, București, 2000;
3. Fl. Coman , E. Gal, Drept internațional public. Editia a IV-a revizuita, Ed. Pro Universitaria, București, 2018;
4. Gâlea I., Manual de drept internațional, vol I, Ed. Hamangiu, 2021;
5. Gh.Moca, M.Duțu, Drept internațional public, vol.I, Ed.Universul Juridic, București, 2008;
6. A.Năstase, B.Aurescu, Drept internațional contemporan. Texte esențiale, Ed. Regia Autonomă Monitorul Oficial, București, 2000;
7. D.Popescu, A.Nastase, Drept internațional public, ed. revăzută și adăugită, Casa de editură și presă Șansa, București, 1997;
8. C.-F. Popescu, M.-I. Grigore-Rădulescu, Drept internațional public, vol. I, Ed. Universul Juridic, București, 2022;
9. N. M., Vladioiu, Drept internațional public, Ed. Universul Juridic, București, 2021.

Modul V

POPULAȚIA ÎN DREPTUL INTERNAȚIONAL PUBLIC

Obiective

- studierea, însușirea și înțelegerea de către studenți a cunoștințelor referitoare la aspectele esențiale privind populația, relevante în planul dreptului inter-național public.

Conținut

1. Definirea conceptelor de populație, populația statelor și națiune.
2. Cetățenia
 - 2.1. Dobândirea cetățeniei
 - 2.2. Pierderea cetățeniei
 - 2.3. Bipatridia
 - 2.4. Apatridia
 - 2.5. Protecția cetățenilor aflați pe teritoriul altui stat.
3. Regimul juridic al străinilor
4. Regimul juridic al refugiaților
5. Dreptul de azil
6. Expulzarea
7. Extrădarea

Modul V. Unitatea de învățare IX

IX.1. Introducere

În cuprinsul acestei unități de învățare sunt prezentate aspecte privind cetățenia în dreptul internațional public: definiția cetățeniei, documente internaționale ce consacră dreptul la cetățenie, moduri de dobândire a cetățeniei, pierderea cetățeniei, cetățenia Uniunii Europene, bipatridia, pluricetățenia, apatridia, cât și conflictele pozitive și negative de cetățenie.

Durata medie de parcurgere a acestui capitol este de aproximativ 2ore.

IX.2. Competențe conferite.

După parcurgerea unității de învățare, studentul va fi capabil să identifice documente internaționale ce consacră dreptul la cetățenie, moduri de dobândire a cetățeniei, pierderea cetățeniei, cetățenia Uniunii Europene, bipatridia, pluricetățenia, apatridia, cât și conflictele pozitive și negative de cetățenie.

IX.3. Conținut

- Noțiunea de populație a unui stat;
- Aspecte privind cetățenia în dreptul internațional public: definiția cetățeniei; documente internaționale ce consacră dreptul la cetățenie; moduri de dobândire a cetățeniei; pierderea cetățeniei; cetățenia Uniunii Europene; bipatridia; pluricetățenia; apatridia.
- Conflictele pozitive și negative de cetățenie.

IX.3.1. Definirea conceptelor de populație, populația statelor și națiune.

Delimitări conceptuale.

Populația reprezintă totalitatea persoanelor fizice aflate pe teritoriul unui stat la un moment dat și care sunt supuse jurisdicției acestuia. Din această definiție, rezultă că populația unui stat cuprinde următoarele categorii de persoane:

1. cetățenii statului respectiv;
2. cetățenii străini;
3. persoanele fără cetățenie (apatrizii).

IX.3.2. Cetățenia

Cetățenia este acea calitate a persoanei fizice ce exprimă legătura politico-juridică permanent, nelimitată în timp și spațiu, dintre această persoană fizică și statul respectiv, atribuind plenitudinea de drepturi și obligații reciproce stabilite de Constituție și legi.

IX.3.2.1. Dobândirea cetățeniei

Cetățenia se dobândește prin naștere și prin naturalizare. Prin naștere cetățenia se poate dobândi urmând:

- principiul dreptului sângelui (*jus sanguinis*), potrivit căruia copilul are cetățenia părinților;
- principiul dreptului solului (*jus soli*) potrivit căruia copilul capătă cetățenia statului pe teritoriul căruia s-a născut, indiferent de cetățenia părinților.

Cetățenia poate fi dobândită și prin adopție, atunci când se adoptă un copil fără cetățenie sau cu cetățenie străină, acesta dobândind cetățenia adoptivului.

Problema dobândirii cetățeniei se pune în situațiile în care are loc fie un transfer de teritoriu, fie de populație de la un stat la altul. Când intervine un transfer de teritoriu, persoanele care locuiesc pe teritoriul respectiv au dreptul de a opta în sensul manifestării de voință privind alegerea unei cetățenii și anume, fie a statului căruia i-a aparținut teritoriul, fie a noului stat.

IX.3.2.2. Pierderea cetățeniei

Pierderea cetățeniei se poate realiza prin două modalități: prin renunțare și prin retragere.

Renunțarea la cetățenie este un drept al cetățeanului și intervine, de obicei, atunci când o persoană se stabilește într-o țară care nu acordă dublă cetățenie. Acest act nu are efect asupra cetățeniei membrilor familiei, aceștia având dreptul să o păstreze în continuare.

Retragerea reprezintă o sancțiune aplicată persoanei care a comis fapte grave împotriva statului a cărui cetățenie o poartă sau care a obținut cetățenia în mod fraudulos. Acest mod de pierdere a cetățeniei poate să intervină doar față de persoanele care au dobândit cetățenia prin naturalizare, nu și prin naștere.

IX.3.2.3. Bipatridia sau multipatridia

Bipatridia sau multipatridia (pluricetățenia) desemnează situația persoanei care deține concomitent două sau mai multe cetățenii, situație cauzată de neconcordanța legislației statelor, fiind rezultatul unui conflict pozitiv de legi.

Dubla cetățenie poate apare în următoarele cazuri:

- copilul născut din cetățeni ai unui stat care aplică principiul *jus sanguinis*, pe teritoriul unui stat a cărui legislație prevede principiul *jus soli*, va purta cetățenia ambelor state;
- persoana care obține o nouă cetățenie, la cerere, fără să renunțe la cetățenia sa anterioară, se află, de asemenea, în situația de bipatridie;

persoana care dobândește la cerere, prin căsătorie, adopție etc. o nouă cetățenie și nu pierde concomitent vechea sa cetățenie, va fi în situația de bipatridie.

IX.3.2.4. Apatridia

Apatridia desemnează situația persoanelor fără cetățenie, ca urmare a pierderii acesteia printr-un conflict negativ de legi.

Bibliografie recomandată

Bibliografie obligatorie

[1]: pp.50- 57

Bibliografie generală

[2]: pp.133-156

[3]: pp.84-98

Modul V. Unitatea de învățare X

X.1. Introducere

În cuprinsul acestei unități de învățare sunt prezentate definiția protecției diplomatice; reguli generale de exercitare a dreptului de protecție diplomatică, regimul juridic al străinilor: noțiunea de străin; forme de tratament aplicate străinilor; dreptul de azil: definiția dreptului de azil și tipuri de azil.

Durata medie de parcurgere a acestui capitol este de aproximativ 2ore.

X.2. Competențe conferite

După parcurgerea unității de învățare, studentul va fi capabil să identifice reguli generale de exercitare a dreptului de protecție diplomatică, regimul juridic al străinilor: noțiunea de străin; forme de tratament aplicate străinilor; dreptul de azil: definiția dreptului de azil și tipuri de azil.

X.3. Conținut

- Protecția cetățenilor aflați pe teritoriul unui alt stat: definiția protecției diplomatice; reguli generale de exercitare a dreptului de protecție diplomatică.
- Regimul juridic al străinilor: noțiunea de străin; forme de tratament aplicate străinilor;
- Dreptul de azil: definiția dreptului de azil; tipuri de azil

X.3.1. Protecția cetățenilor aflați pe teritoriul altui stat

Cetățenii străini aflați pe teritoriul unui stat sunt supuși jurisdicției acestuia, dar, în același timp, mențin și legăturile cu statul a cărei cetățenie o dețin.

Prin prisma raportului de cetățenie, dreptul de protecție al statului se exercită ca o manifestare de suveranitate, în baza dreptului internațional și se concretizează prin mijloacele diplomatice și juridice adecvate raporturilor interstatale utilizate în apărarea intereselor cetățenilor săi, prejudiciate de către alte state, pe teritoriul acestora din urmă.

Regulile generale privind exercitarea dreptului de protecție sunt, în principiu, următoarele:

- să existe legătura de cetățenie între persoana lezată și statul care acționează în

apărarea intereselor lui, deoarece condiția cetățeniei constituie un principiu de bază al protecției diplomatice;

- epuizarea căilor de soluționare interne prevăzute de legislația statului pe al cărui teritoriu se află cetățeanul respectiv;
- persoana lezată să nu fi desfășurat activitate cu caracter infracțional, de prejudiciere a intereselor statului reclamat, de încălcare a dreptului internațional.

X.3.2. Regimul juridic al străinilor

Străinul este persoana, cetățean al altui stat care se află permanent sau temporar pe teritoriul unui stat, fără a avea și cetățenia acestuia.

Regimul juridic al străinilor cuprinde ansamblul normelor juridice, cu caracter național sau internațional, care reglementează condițiile de intrare, ședere și ieșire a acestora din țară, precum și drepturile și obligațiile lor în raport cu statul pe teritoriul căruia se află.

În practica și teoria dreptului internațional se întâlnesc patru forme principale ale condiției juridice a străinului, pe care le vom analiza, sintetic, în cele ce urmează, și anume:

- regimul național,
- regimul special;
- regimul clauzei națiunii celei mai favorizate;
- regimul mixt.

X.3.3. Regimul juridic al refugiaților

Convenția privind statutul refugiaților a fost adoptată la 28 iulie 1951 de Conferința de la Geneva a plenipotențiarilor Națiunilor Unite și a intrat în vigoare la 21 aprilie 1954.

Cele mai importante prevederi ale convenției se referă la:

- cuprinderea unei definiții generale a termenului de refugiat (art. 1);
- concretizarea principiului nereturnării (art. 33);
- oferirea unui număr minim de standarde privind modul de tratare a refugiaților, incluzând principalele drepturi ce urmează a le fi garantate, precum și îndatoririle refugiaților față de țara de refugiu (art. 2-7);
- includerea unor prevederi privind libera circulație, documentele de identitate și călătorie, precum și alte probleme administrative (art. 25-34);
- menționarea expresă a cooperării statelor cu UNHCR în exercitarea funcției sale și pentru facilitarea sarcinii sale de supraveghere a dispozițiilor Convenției.

X.3.4. Dreptul de azil

Azilul teritorial

Dreptul de azil reprezintă dreptul unui stat suveran de a acorda intrarea și stabilirea pe teritoriul său a unor persoane străine, urmărite în țara lor pentru activitatea politică, științifică, religioasă etc., care au solicitat acordarea azilului.

Azilul diplomatic desemnează acele situații în care anumite state, din considerente de oportunitate politică, au primit și au acordat adăpost temporar și protecție, în localurile ambasadelor sau consulatelor lor, unor cetățeni ai statelor în care acestea funcționau, care se aflau în pericol, de regulă în momente de puternice tensiuni interne (lovituri de stat, revolte militare, schimbări de regim politic etc.).

Bibliografie recomandată

Bibliografie obligatorie

[1]: pp.50- 57

Bibliografie generală

[2]: pp.133-156

[3]: pp.84-98

Modul V. Unitatea de învățare XI

XI.1. Introducere

În cuprinsul acestei unități de învățare sunt prezentate statutul juridic al refugiaților și lucrătorilor migranți; modalități de încetare a prezenței unor străini pe teritoriul unui stat: expulzarea și extrădarea.

Durata medie de parcurgere a acestui capitol este de aproximativ 2ore.

XI.2. Competențe conferite

După parcurgerea unității de învățare, studentul va fi capabil să identifice modalitățile de încetare a prezenței unor străini pe teritoriul unui stat: expulzarea și extrădarea.

XI.3. Conținut

- Refugiații și lucrătorii migranți;
- Modalități de încetare a prezenței unor străini pe teritoriul unui stat: expulzarea și extrădarea.

XI.3.1. Expulzarea

Expulzarea reprezintă o măsură prin care un stat constrânge pe unul sau mai mulți străini să părăsească teritoriul său în cel mai scurt timp, în scopul ocrotirii ordinii juridice a statului, pentru rațiuni de securitate sau apărare a ordinii publice, ori pentru rațiuni politice, economice sau de altă natură.

Statul care ia măsura expulzării nu este obligat să dea statului ai cărui cetățeni sunt expulzați explicații cu privire la motivele ce au determinat acest act, însă o poate face din curtoazie.

Expulzarea nu este o sancțiune penală, ci o măsură de siguranță cu caracter administrativ împotriva unor persoane care au devenit indezirabile în statul respective. Această măsură se dispune de obicei, de organele judiciare și se execută de organele ordinii publice.

XI.3.2. Extrădarea

Extrădarea este actul prin care statul pe al cărui teritoriu s-a refugiat o persoană urmărită penal sau condamnată într-un alt stat remite, la cererea statului interesat, pe acea persoană pentru a fi judecată sau pentru a executa pedeapsa la care a fost condamnată. Din această

definiție se desprind următoarele trăsături caracteristice:

- act de suveranitate intervenit în relațiile dintre două state;
- act jurisdicțional solicitat și acordat exclusiv în scopul realizării represiunii, persoana extrădată fiind un inculpat sau un condamnat penal;
- act de asistență juridică internațională.

Bibliografie recomandată

Bibliografie obligatorie

[1]: pp.50- 57

Bibliografie generală

[2]: pp.133-156

[3]: pp.84-98

Rezumat

Populația statului = totalitatea persoanelor care trăiesc pe teritoriul statului, indiferent de cetățenie.

Cetățenia => acea situație juridică specială a persoanei fizice, situație ce rezultă din apartenența acelei persoane la un anumit stat, și care îi conferă deplinătatea existenței și exercițiului drepturilor și obligațiilor prevăzute de Constituția și legile statului respectiv.

Dobândirea de drept a cetățeniei – două mari sisteme consacrate => *jus sanguinis* și => *jus soli*.

Pierderea cetățeniei poate avea loc – de drept

- prin renunțare sau retragere.

Situațiile în care, datorită lipsei de uniformitate între legislațiile mai multor state privind acordarea și pierderea cetățeniei, un individ are mai multe cetățenii sau nu are nicio cetățenie, poartă denumirea de conflicte de cetățenie.

Conflictul pozitiv de cetățenie => pluricetățenie

Conflictul negativ de cetățenie – neconcordanțelor legislațiilor în materie => o persoană devine apatrid sau fără cetățenie.

Regimul juridic al străinilor – stabilit de către fiecare stat în parte;

- constă în determinarea drepturilor și obligațiilor străinilor, condițiile în care aceștia pot intra, rămâne și părăsi teritoriul statului

- regimul național => cetățenii străini beneficiază de aceleași drepturi ca și proprii cetățeni ai statului, cu excepția drepturilor politice;
- regimul clauzei națiunii celei mai favorizate => statul acordă străinilor, în temeiul unor tratate internaționale, regimul cel mai favorabil care a fost acordat cetățenilor unui stat terț.

EXTRĂDAREA = actul prin care un stat predă, în anumite condiții, la cererea altui stat, o persoană aflată pe teritoriul său, presupusă a fi autoarea unei infracțiuni, pentru a fi judecată sau pentru a executa o pedeapsă la care a fost condamnată anterior.

EXPULZAREA = actul prin care un stat constrânge unul sau mai mulți străini aflați pe teritoriul său să-l părăsească, în situația în care aceștia devin indezirabili ca urmare a săvârșirii unor fapte care încalcă legile sau interesele acelui stat.

Obiectul protecției diplomatice a unui stat sunt proprii cetățeni aflați pe teritoriul altui stat și care au suferit prejudicii.

Surse ale dreptului refugiaților la nivel universal și regional sunt:

- Convenția privind statutul refugiaților (1951);
- Protocolul la Convenția privind statutul refugiaților (1967);
- Convenția Organizației Unității Africane privind aspecte specifice ale problemelor refugiaților (1969);
- Regulile comune europene asupra azilului (Tampere, 1999).

Acordarea azilului teritorial => un drept suveran al statului privind intrarea și șederea pe teritoriul său a unor persoane de altă cetățenie, care sunt supuse în țara de origine unor persecuții, pentru activități politice, religioase.

Test de evaluare

I. Întrebări

1. Definiția cetățeniei.
2. Care sunt criteriile și modalitățile pentru dobândirea cetățeniei?
3. Analizați modalitățile de pierdere a cetățeniei.
4. Ce condiții trebuie întrunite pentru a se putea exercita dreptul de protecție diplomatică?
5. Identificați tipurile de regim juridic pentru străini.
6. Definiția apatridiei.
7. Enumerați cinci drepturi ale apatrizilor.

8. Identificați trei modalități de reducere a cazurilor de apatridie.
9. Ce se înțelege prin refugiat?
10. Enumerați trei drepturi de care beneficiază refugiații.
11. Enumerați două documente internaționale prin care a fost stabilită noțiunea refugiaților și situația lor juridică?
12. Considerați că există un drept al individului la azil? Motivați răspunsul.
13. În ce documente internaționale este prevăzut dreptul unei persoane de a solicita azil teritorial?
14. Identificați deosebirile dintre azilul diplomatic și azilul teritorial.
15. Definiți extrădarea și expulzarea.

II. Completați următoarele enunțuri:

1. Populația este definită ca fiind...
2. Statutul juridic al fiecărei categorii ce formează populația este stabilit...
3. În Cauza Nottebohn din 1955 Curtea Internațională arată că pentru a fi opozabilă cetățenia trebuie să fie...
4. Dreptul internațional public privește cetățenia din perspectiva...
5. Dobândirea cetățeniei se poate face prin...
6. Pierderea cetățeniei se poate face prin...
7. Bipatridia apare în principiu pe două căi...
8. În ce privește apatrizii s-au adoptat două convenții: Convenția privind... și Convenția pentru reducerea cazurilor de...
9. Apatridia apare în situația...
10. Apatrizii sunt obligați să respecte..., având un regim similar celui acordat...
11. Dreptul de protecție al cetățenilor aflați pe teritoriul altui stat se exercită în următoarele condiții...

III. Alegeți răspunsul/răspunsurile corect/corecte:

1. Cetățenia reprezintă:
 - a) o opțiune a statului de a acorda cetățenia persoanei născute pe teritoriul său;
 - b) apartenența unei persoane la un stat și nu este păstrată și prelungită în spațiul extraatmosferic;
 - c) o legătură permanentă și efectivă dintre o persoană fizică și un stat.

2. Cetățenia reprezintă apartenența unei persoane la un stat și este păstrată când persoana se află:
- a) în alt stat;
 - b) pe mare sau în aer;
 - c) în spațiul extraatmosferic.
3. Dobândirea cetățeniei prin naturalizare se poate face prin:
- a) naștere;
 - b) căsătorie;
 - c) adopție.
4. Cetățenia se poate pierde:
- a) prin retragere;
 - b) renunțare;
 - c) nu se poate pierde.
5. Retragera cetățeniei se face prin:
- a) Prin actul unei autorități executive;
 - b) Printr-o hotărâre judecătorească;
 - c) nu se poate retrage.
6. Apatrizii sunt lipsiți de:
- a) cetățenie;
 - b) protecție diplomatică;
 - c) drepturi și obligații.
7. Precizați care sunt principalele tipuri de tratament juridic aplicabil străinilor:
- a) Regimul clauzei națiunii celei mai favorizate;
 - b) Regimul capitulațiilor;
 - c) Regimul special.
8. În ce an a avut loc Convenția asupra azilului teritorial semnată la Caracas: a) 1957;
- a) 1954;
 - b) 1948.

9. Câte tipuri de azil cunoaștem:

- a) azil teritorial;
- b) azil diplomatic;
- c) azil politic.

10. Dreptul de azil este:

- a) un drept al individului;
- b) manifestare unilateral a statului;
- c) implică exercitarea protecției diplomatice.

11. Expulzarea:

- a) este o măsură prin care un străin este obligat să părăsească teritoriul statului de reședință;
- b) este o măsură luată de statul de reședință de a preda altui stat, la cererea acestuia din urmă, o persoană acuzată sau condamnată pentru o infracțiune comisă împotriva statului solicitant;
- c) este remiterea persoanei refugiate către statul de cetățenie în baza unei înțelegeri speciale ad-hoc sau reciprocității.

12. Din ce dată a început să funcționeze Înalțul Comisariat al Națiunilor Unite pentru Refugiați?

- a) 1 Decembrie 1967;
- b) 1 Iunie 1951;
- c) 1 Ianuarie 1951.

13. Potrivit normelor dreptului internațional, regimul juridic aplicabil străinilor asigura acestora:

- a) drepturile civile, exceptând drepturile politice și pe cele de a ocupa funcții publice;
- b) drepturile politice, respectiv dreptul de a participa la alegeri și de a fi ales;
- c) drepturi politice și culturale.

14. Un străin sau o persoană fără cetățenie care pentru variate motive de persecuție nu poate sau nu dorește să se întoarcă în țara de origine, fiind astfel lipsită de protecția acesteia, va beneficia de regimul juridic stabilit pentru:

- a) apatrizi;
- b) refugiați;
- c) extrădați.

15. Azilul diplomatic a fost acordat, în anumite situații persoanelor solicitante, pe baza criteriilor stabilite prin:

- a) Declarația din 1967 a Adunării Generale a O.N.U. privind azilul teritorial;
- b) Convenția de la Havana din anul 1928 și Convenția de la Caracas din 1954;
- c) Convenția Națiunilor Unite privind statutul refugiaților din 1951.

IV. Esecuri

- 1. Instituția cetățeniei în dreptul internațional public.
- 2. Regimul juridic al apatrizilor.
- 3. Efectele juridice ale extrădării.
- 4. Dispoziții specifice privind expulzarea în materia protecției drepturilor omului.
- 5. Protecția diplomatică a propriilor cetățeni – forme de manifestare.

Bibliografie

- 1. R.Miga-Beșteliu, Drept internațional public, vol.I, ed.2, Ed. C.H.Beck, București, 2010;
- 2. Al.Bolintineanu, A.Năstase, B.Aurescu, Drept internațional contemporan, ed. a 2-a revăzută și adăugită, Ed.All Beck, București, 2000;
- 3. Fl. Coman , E. Gal, Drept internațional public. Editia a IV-a revizuita, Ed. Pro Universitaria, București, 2018;
- 4. Gâlea I., Manual de drept internațional, vol I, Ed. Hamangiu, 2021;
- 5. Gh.Moca, M.Duțu, Drept internațional public, vol.I, Ed.Universul Juridic, București, 2008;
- 6. A.Năstase, B.Aurescu, Drept internațional contemporan. Texte esențiale, Ed. Regia Autonomă Monitorul Oficial, București, 2000;
- 7. D.Popescu, A.Nastase, Drept internațional public, ed. revăzută și adăugită, Casa de editură și presă Șansa, București, 1997;
- 8. C.-F. Popescu, M.-I. Grigore-Rădulescu, Drept internațional public, vol. I, Ed. Universul Juridic, București, 2014;
- 9. N. M., Vladioiu, Drept internațional public, Ed. Universul Juridic, București, 2021.

Modul VI

TERITORIUL ÎN DREPTUL INTERNAȚIONAL PUBLIC

Obiective

- studierea, însușirea și înțelegerea de către studenți a cunoștințelor referitoare la teritoriul de stat, privit din perspectiva dreptului internațional public.

Conținut

1. Teritoriul de stat
 - 1.1. Noțiunea de teritoriu de stat
 - 1.2. Părțile componente ale teritoriului de stat
2. Frontierele de stat – definiție, clasificare, stabilire și regimul zonelor de frontieră
3. Modalități de dobândire și de modificare a teritoriului de stat
4. Fluviile internaționale
 - 4.1. Regimul juridic al fluviilor internaționale
 - 4.2. Regimul juridic al Dunării
 - 4.3. Regimurile juridice aplicabile fluviilor internaționale din America, Asia, Africa
5. Navigația în strâmtoarele și canalele maritime internaționale
 - 5.1. Strâmtoarele internaționale
 - 5.2. Canalele maritime internaționale
6. Zonele cu regimuri juridice internaționale speciale
 - 6.1. Zonele demilitarizate și zonele neutralizate
 - 6.2. Zonele denuclearizate
 - 6.3. Zonele polare
7. Spațiul aerian al statului

Modul VI. Unitatea de învățare XII

XII.1. Introducere

În cuprinsul acestei unități de învățare sunt prezentate definiția, natura juridică și componența teritoriului de stat, suveranitatea teritorială, modurile de dobândire sau modificare a teritoriului de stat și regimul juridic al apelor interioare și al apelor maritime interioare.

Durata medie de parcurgere a acestui capitol este de aproximativ 2ore.

XII.2. Competențe conferite

După parcurgerea unității de învățare, studentul va fi capabil să identifice și să prezinte componența teritoriului de stat, suveranitatea teritorială, modurile de dobândire sau modificare a teritoriului de stat și regimul juridic al apelor interioare și al apelor maritime interioare.

XII.3. Conținut

- Definiția, natura juridică și componența teritoriului de stat;
- Suveranitatea teritorială;
- Modurile de dobândire sau modificare a teritoriului de stat;
- Regimul juridic al apelor interioare și al apelor maritime interioare.

XII.3.1. Teritoriul de stat

XII.3.1.1. Noțiunea de teritoriu de stat

Teritoriul de stat reprezintă spațiul geografic format din suprafața terestră, suprafața acvatică, subsolul și coloana de aer de deasupra acestora, asupra căruia statul își exercită suveranitatea deplină și exclusivă.

XII.3.1.2. Părțile componente ale teritoriului de stat

Componentele teritoriului sunt:

- spațiul terestru include solul și subsolul cuprins în limitele frontierelor de stat, indiferent dacă acesta este format dintr-o singură întindere sau este despărțit de ape maritime (insule formând un arhipelag);

- spațiul acvatic cuprinde apele interioare (râuri, fluvii, canale, lacuri și mări interioare) și, pentru statele cu litoral, apele maritime interioare (ale porturilor și golfulor) și marea teritorială;
- spațiul aerian reprezintă coloana de aer situată deasupra teritoriului terestru și a spațiului acvatic al statului, până la limita superioară a atmosferei (10.000 m altitudine).

Temă de control

Moduri de dobândire sau modificare a teritoriului de stat.

Bibliografie recomandată

Bibliografie obligatorie

[1]: pp.58- 68

Bibliografie generală

[2]: pp.157-212

[3]: pp.154-177

Modul VI. Unitatea de învățare XIII

XIII.1. Introducere

În cuprinsul acestei unități de învățare sunt prezentate frontierele de stat: definiția și clasificarea frontierelor de stat, delimitarea frontierelor de stat, regimul juridic al frontierelor de stat, fluviile, lacurile și canalele maritime internaționale: Canalul Panama, Canalul Suez, Canalul Kiel, strâmtorile maritime internaționale: definiție și regim juridic.

Durata medie de parcurgere a acestui capitol este de aproximativ 2ore.

XIII.2. Competențe conferite

După parcurgerea unității de învățare, studentul va fi capabil să identifice și să prezinte frontierele de stat: definiția și clasificarea frontierelor de stat, delimitarea frontierelor de stat, regimul juridic al frontierelor de stat, fluviile, lacurile și canalele maritime internaționale: Canalul Panama, Canalul Suez, Canalul Kiel, strâmtorile maritime internaționale: definiție și regim juridic.

XIII.3. Conținut

- Frontierele de stat: definiția și clasificarea frontierelor de stat; delimitarea frontierelor de stat; regimul juridic al frontierelor de stat;
- Fluviile, lacurile și canalele maritime internaționale: Canalul Panama, Canalul Suez, Canalul Kiel;
- Strâmtorile maritime internaționale: definiție și regim juridic.

XIII.3.1. Frontierele de stat – definiție, clasificare, stabilire și regimul zonelor de frontieră

Definiția frontierei de stat

Frontiera de stat este linia reală sau imaginară trasată între diferite puncte de pe suprafața pământului care desparte teritoriul unui stat de teritoriul altui stat sau de domeniile limitrofe nesupuse suveranității vreunui stat.

Clasificarea frontierelor de stat

Frontierele pot fi clasificate în raport de două criterii:

1. După modul în care pot fi trasate, frontierele pot fi:

a) naturale (orografice) – se trasează ținându-se seama de formele de relief și de particularitățile geografice: albia râurilor sau fluviilor, înălțimile alpine, văile, litoralul maritim etc.;

b) convenționale (geometrice) – sunt linii mai mult sau mai puțin drepte care, în baza unor convenții internaționale, despart teritoriile statelor ținând seama doar în mod excepțional de anumite particularități locale sau forme de relief.

Din această categorie fac parte și frontierele astronomice, care coincid cu paralele sau meridiane geografice. Asemenea frontiere sunt cele dintre Canada și S.U.A., parțial între S.U.A. și Mexic, între Coreea de Nord și de Sud, între numeroase state africane, între statele ce stăpânesc sectoarele polare etc..

2. În raport de elementele componente ale teritoriului de stat frontierele sunt:

- frontiera terestră desparte uscatul dintre două state și Poate fi atât naturală, cât și convențională, în funcție de factori foarte variați, istorici și locali.
- frontiera fluvială este linia care desparte apele unui fluviu sau râu de graniță.

Dacă fluviul sau râul respectiv este nenavigabil, frontiera se stabilește pe mijlocul apei, iar dacă este navigabil, pe linia celor mai adânci puncte ale albiei care formează șenalul navigabil (talveg). Dacă fluviul are mai multe brațe frontiera se fixează pe brațul principal. În cazul în care se schimbă poziția albiei, frontiera rămâne în principiu pe locul albiei vechi.

- frontiera maritimă este, spre larg, limita extremă a mării teritoriale, care poate fi de până la 12 mile marine măsurate de la liniile de bază stabilite prin legislația internă, iar față de statele riverane, o linie trasată prin înțelegere cu acestea, conform unor reguli de delimitare bazate pe numeroase criterii între care echidistanța, echitatea, linia generală a țărmului etc.
- frontiera aeriană este linia perpendiculară care pornește de la traseul frontierelor terestră, fluvială sau maritimă și se înalță până la limita inferioară a spațiului cosmic.

Stabilirea frontierelor de stat și regimul acestora

Frontierele de stat se stabilesc prin acorduri între statele vecine.

Stabilirea frontierei se realizează în cadrul a două operațiuni, după cum urmează:

- delimitarea frontierelor se face în conformitate cu normele dreptului internațional, prin tratate între statele vecine în care se precizează direcția și așezarea generală a frontierei și se face o descriere a traseului, care se fixează pe hartă, anexată la tratat.

- demarcarea (marcarea) înseamnă transpunerea în teren a traseului delimitat al frontierei, care se face de regulă de către comisii mixte ale reprezentanților celor două țări și constă în stabilirea concretă a fiecărui element sau porțiune a traseului, fixarea de borne și de stâlpi și alte asemenea operațiuni.

Regimul frontierei de stat desemnează ansamblul normelor juridice de drept intern sau de drept internațional referitoare la frontiera de stat.

XIII.3.2. Modalități de dobândire și de modificare a teritoriului de stat

Modalitățile de dobândire și de modificare a teritoriului de stat trebuie analizate în raport cu perioada anterioară interzicerii războiului de agresiune și ulterior acestui moment.

Modificări teritoriale și de frontiere pot avea loc prin:

- desprinderea unei părți de teritoriu de la un stat și formarea unui nou stat;
- fuziunea teritoriilor a două state și crearea unui stat nou;
- divizarea teritorială a unui stat și apariția unor state noi;
- transferul (cesiunea) de teritoriu de la un stat la altul.

XIII.3.3. Fluviile internaționale

XIII.3.3.1. Regimul juridic al fluviilor internaționale

Fluviile internaționale sunt apele curgătoare care traversează sau separă teritoriile a două sau mai multe state și sunt navigabile până la vărsarea lor în mare.

Fluviile care traversează teritoriul unui stat se mai numesc și fluvii succesive, iar cele care despart teritoriul a două state se numesc fluvii frontiere sau fluvii contigue.

Principii privind navigația pe fluviile internaționale sunt, în esență, următoarele:

- statele riverane, care sunt suverane asupra porțiunilor de fluviu situate în limitele frontierelor lor, sunt singurele în măsură să reglementeze prin acorduri navigația pe fluviile internaționale;
- în timp de pace navele comerciale ale tuturor statelor au dreptul deplin de a naviga liber, fără discriminare pe fluviile internaționale; navele de război ale statelor neriverane nu au acces pe fluviile internaționale, iar cele ale statelor riverane pot naviga pe porțiunile de fluviu aparținând altor state numai cu permisiunea acestora;
- statele riverane au obligația de a menține fluviile în stare de navigație, iar pentru lucrările de întreținere și amenajare pe care le execută au dreptul de a percepe taxe corespunzătoare;

- pentru coordonarea activității lor în vederea asigurării navigației statele riverane pot constitui comisii internaționale.

XIII.3.3.2. Regimul juridic al Dunării

Statutul juridic de fluviu internațional al Dunării a fost stabilit prin reglementări internaționale succesive.

Regimul actual al navigației pe Dunăre este cel stabilit prin Convenția de la Belgrad din 1948, încheiată numai între statele riverane, ale cărei prevederi, sunt, în principiu, următoarele:

- se recunoaște suveranitatea deplină a statelor riverane asupra porțiunilor de fluviu aflate în limitele granițelor lor;
- fiecare stat riveran are dreptul să stabilească condițiile de navigație în porțiunea de fluviu supusă suveranității sale în baza unor norme generale de navigație convenite între toate statele riverane, să efectueze controlul vamal și sanitar și să-și exercite jurisdicția în zona proprie, fiind obligate să mențină în stare de navigație zona respectivă și să efectueze lucrările necesare în acest scop;
- navigația este liberă pentru navele comerciale ale tuturor statelor, pe bază de egalitate în ce privește taxele și condițiile de desfășurare a traficului;
- navigația navelor militare ale statelor neriverane este interzisă, iar cea a navelor militare ale statelor riverane este permisă pe porțiunile ce revin altor state cu acordul acestora.

XIII.3.3.3. Regimurile juridice aplicabile fluviilor internaționale din America, Asia, Africa

Regimul juridic al fluviilor din America

Caracteristicile fluviilor americane sunt:

- preponderența interesului riveranilor astfel că fluviile erau supuse unei reglementări interne, și foarte rar (cazul Amazonului și al Paraguayului) uneia bilaterale;
- caracterul liberal al reglementărilor (în special pe Parana și Uruguay, care erau deschise navigației comerciale ale tuturor statelor);
- gestiunea exclusivă a riveranilor asupra fluviilor.

Regimul juridic al fluviilor din Asia

Regimul juridic al fluviilor continentului asiatic este puternic marcat de reglementări bilaterale, de lipsa comisiilor fluviale care să supravegheze îndeplinirea normelor stabilite în diferite instrumente juridice, de lipsa unui impact deosebit al Actului de la Viena, precum și de unicitatea modalității de utilizare.

Exclusivitatea reglementărilor în materia irigațiilor, precum și tendința statelor mai avantajate din punct de vedere al debitului, de a-și impune propria voință asupra statelor mai defavorizate, creează un abuz de putere care de-a lungul vremii a dat naștere la diverse diferențe internaționale, printre care cel mai semnificativ fiind cel care a opus India și Pakistanul, în legătură cu utilizarea apelor Indusului.

Mentținerea tendinței statelor asiatice de a obține avantaje ca urmare a poziției pe care o au asupra fluviului, a condus la reglementări fragmentare, neincluzând toți riveranii, în majoritatea cazurilor inechitabile și surse de dispute continue între state.

Regimul juridic al fluviilor din Africa

Caracteristica generală a fluviilor africane este dată de specificitatea lor, și anume dificila navigație pe porțiuni întinse, astfel că se constată, iarăși – cu încălcarea principiilor de la Viena – internaționalizarea drumurilor, a căilor ferate și a canalelor laterale, acestea fiind considerate ca accesorii ale râului. Această stare de lucruri se întâlnește doar pe teritoriul țărilor africane și este tot o urmare a regimului colonial. Trebuie subliniat că această metodă nu este deloc dreaptă și cu atât mai puțin avantajoasă, pentru că altfel ar fi fost instituită și pentru fluviile din Europa. Dar pentru că interesul statelor coloniale era ca o parte cât mai mare din teritoriul altui stat să fie internaționalizat, s-a recurs la această metodă.

XIII.3.4. Strâmtoarele și canalele maritime internaționale

XIII.3.4.1. Strâmtoarele internaționale

Strâmtoarele sunt căi de comunicație naturală, care asigură navigația între spațiile maritime și oceanice.

Regimul juridic al navigației prin strâmtoare este consacrat prin Convenția asupra dreptului mării din 1982 și vizează doar navigația internațională, fără să aducă atingere regimului juridic al apelor strâmtoare și nici exercitării de către statele riverane a suveranității sau a jurisdicției lor asupra acestor ape, a fundului marin corespunzător și a subsolului, ca și asupra spațiului aerian surjacent.

În categoria strâmtoarelor cu regimuri speciale de navigație internațională intră: strâmtoarele Gibraltar și Magellan, strâmtoarele daneze și strâmtoarelor Mării Negre (Bosfor și Dardanele).

XIII.3.4.2. Canalele maritime internaționale

Canalele maritime sunt căi de apă navigabile artificiale construite pe teritoriul statelor pentru a face legătura între mări și oceane. Canalul maritim are caracter de apă interioară a statului pe teritoriul căruia se află, fiind supus suveranității exclusive a acestuia. Dacă navigația prin canal prezintă un caracter local, aceasta este reglementată sub toate aspectele de statul riveran.

Principalele canale maritime existente în prezent în lume – Suez, Panama și Kiel – prezintă interes pentru navigația mondială și în acest sens ele sunt numite internaționale; regimul lor juridic se caracterizează prin libertatea de navigație pentru vasele tuturor statelor fără discriminare, în condițiile respectării și exercitării suveranității teritoriale a statului riveran.

XIII.3.5. Zonele cu regimuri juridice internaționale speciale

Rațiuni de securitate sau de altă natură au determinat ca, în cursul istoriei, anumite zone ale globului pământesc, unele porțiuni de teritoriu sau zone ale spațiului maritim, inclusiv spațiul aerian de deasupra acestora, aparținând fie unor state, fie făcând parte din patrimoniul umanității, să capete un statut special în baza unor cutume, sau prin tratate internaționale.

Asemenea zone cu statut special sunt, pe de o parte, zonele demilitarizate, zonele neutralizate și zonele denuclearizate, iar pe de altă parte zonele polare (Arctica și Antarctica).

XIII.3.5.1. Zonele demilitarizate

Zonele demilitarizate sunt porțiuni de teritoriu în care nu este permisă prezența unor forțe armate sau a unor instalații militare. Pe un teritoriu care are un asemenea statut, prin convenții internaționale se prevede că niciun stat sau, după caz, statele vecine, nu vor construi ori nu vor menține și vor distruge instalații sau fortificații militare, nu vor permite amplasarea sau prezența unor forțe armate, a armatelor ori a anumitor tipuri de armamente, cu excepția foaițelor de ordine publică împreună cu logistica aferentă acestora.

XIII.3.5.2. Zonele neutralizate

Zonele neutralizate au fost instituite începând cu secolul al XIX-lea, în special asupra unor căi maritime de interes internațional (Canalul de Suez – 1888; Canalul Panama 1903; Strâmtoarea Magellan – 1881 etc.).

În prezent, Antarctica este demilitarizată și neutralizată.

XIII.3.5.3. Zonele denuclearizate

Zonele denuclearizate

Apariția la sfârșitul celui de al doilea război mondial a armelor nucleare a pus, între alte probleme, și pe aceea ca anumite zone ale globului pământesc de interes economic, politic și strategic pentru toate țările lumii să fie declarate ca scoase în afara amplasării armelor nucleare, pentru a se evita sau a se restrânge posibilitatea folosirii armamentului nuclear în regiunile respective.

XIII.3.5.4. Zonele polare

Teritoriile întinse care înconjoară cei doi poli ai planetei prezintă particularități geografice și demografice care au determinat ca statutul lor juridic să pună unele probleme deosebite și în final să fie diferit.

La Polul Nord, zona denumită Arctica este constituită din Oceanul înghețat de Nord, care cuprinde 2/3 apă și 1/3 pământ reprezentând mai multe insule, în mare parte acoperite de o calotă de gheață.

La Polul Sud se află o zonă nesfârșită de gheață de 14 milioane km² care acoperă un continent – Antarctica.

Ambele zone sunt lipsite de populație.

Bibliografie recomandată

Bibliografie obligatorie

[1]: pp.58- 68

Bibliografie generală

[2]: pp.157-212

[3]: pp.154-177

Modul VI. Unitatea de învățare XIV

XIV.1. Introducere

În cuprinsul acestei unități de învățare sunt prezentate regimul juridic al spațiului aerian: spațiul aerian- element al statului, cadrul juridic și instituțional european privind spațiul aerian, categorii de aeronave, Organizația Aviației Civile Internaționale și regimul juridic al spațiului aerian al României.

Durata medie de parcurgere a acestui capitol este de aproximativ 2ore.

XIV.2. Competențe conferite

După parcurgerea unității de învățare, studentul va fi capabil să identifice și să prezinte regimul juridic al spațiului aerian: spațiul aerian- element al statului, cadrul juridic și instituțional european privind spațiul aerian, categorii de aeronave, Organizația Aviației Civile Internaționale și regimul juridic al spațiului aerian al României.

XIV.3. Conținut

- Regimul juridic al spațiului aerian: spațiul aerian- element al statului
- Scurtă privire istorică asupra evoluției reglementărilor internaționale privind spațiul aerian;
- Cadrul juridic și instituțional european privind spațiul aerian;
- Categorii de aeronave;
- Organizația Aviației Civile Internaționale;
- Regimul juridic al spațiului aerian al României.

XIV.3.1. Spațiul aerian al statului

Spațiul aerian al statului este format din coloana de aer de deasupra teritoriului de stat (inclusiv a mării teritoriale), supusă suveranității depline și exclusive a statului, pornind de la distincția operată în doctrină între spațiul atmosferic teritorial și spațiul atmosferic internațional. Potrivit Convenției de la Chicago, se face deosebire între:

- „servicii aeriene internaționale regulate” (art. 6) – se desfășoară pe baza autorizării prealabile a statului survolat, având regularitate sub aspectul programului și frecvențelor (inclusiv al orarelor și rutelor) stabilite prin acordul statelor contractante;

- „servicii aeriene internaționale neregulate” (art. 5) – au un caracter ocazional, în funcție de anumite scopuri colective (de exemplu, umanitare, turistice ș.a.), implicând dreptul aeronavelor civile respective de a pătrunde, fără o autorizare prealabilă, pe teritoriul oricărui stat co- contractant, de a-l traversa în tranzit fără escală și de a face escale necomerciale, sub rezerva dreptului statului survolat de a cere o aterizare.

XIV.3.1. Rezumat

Teritoriul => acel spațiu geografic în cadrul căruia statul își exercită suveranitatea. Suveranitatea teritorială se exercită asupra următoarelor elemente:

- spațiul terestru aflat deasupra nivelului mării, precum și subsolul aflat între limitele frontierelor;
- spațiul acvatic: apele interioare, marea teritorială;
- spațiul aerian (coloana de aer situată deasupra teritoriului, până la limita spațiului cosmic).
- ✓ Orice modificări teritoriale, inclusiv cele survenite în cadrul procesului de decolonizare, sunt legale doar dacă sunt consecința exprimării voinței suverane a poporului aflat pe acele teritorii.
- ✓ Forma de manifestare a consimțământului se poate exprima prin:
 - a) hotărârea organului legislativ suprem;
 - b) consultarea directă a populației prin intermediul referendumului.

Frontiera => linia de demarcație a limitelor teritoriale în care statul își exercită suveranitatea.

Frontierele se stabilesc:

- ✓ prin acorduri încheiate între statele vecine,
- ✓ prin tratatele de pace încheiate în urma unui conflict,
- ✓ prin hotărâri ale unor instanțe internaționale.

Fluviile internaționale => sunt acele cursuri de apă care separă sau traversează teritoriile mai multor state și care sunt navigabile până la vărsarea în mare.

Pot fi:

- contigue (cele care separă teritoriile unor state) și
- succesive (cele care traversează mai multe state).

Canalele internaționale => căi maritime de comunicație, construite pe teritoriul unui stat, pentru a crea o legătură între două mări libere, în scopul facilitării navigației.

- ✓ Canalele sunt ape interioare ale statului respective și sunt deschise navigației pentru navele tuturor statelor.

Spațiul aerian => reprezintă coloana de aer care se află deasupra solului și domeniului acvatic al statului, fiind delimitat orizontal prin frontierele terestre, fluviale și maritime, iar vertical se întinde până la limita inferioară a spațiului extraterestru, considerată că ar putea fi situată la aproximativ 100 sau 110 km deasupra nivelului mării.

Spațiul aerian internațional => este situat deasupra mării libere, a zonei economice exclusive și platoului continental, fiind deschis navigației aeriene a tuturor statelor.

Regimul juridic al spațiului aerian este reglementat de următoarele documente internaționale:

- Convenția de la Chicago din 1944;
- Convenția referitoare la aviația civilă internațională;
- cele două acorduri internaționale suplimentare privind tranzitul aerian și serviciile aeriene internaționale și anexele acestora

Fiecare stat are suveranitate deplină și exclusivă asupra spațiului aerian situat deasupra teritoriului său.

Regimul juridic al Dunării este stabilit de Convenția privind regimul navigației pe Dunăre, adoptată la Belgrad, la 18 august 1948, completată de Protocolul adițional adoptat la Budapesta, la 16 martie 1998.

- ✓ Congresul de la Viena din 1815 a fondat pentru prima dată principiile generale ale regimului de navigație pe fluviile internaționale europene.
- ✓ Congresul de la Berlin din 1885 a instituit libertatea de navigație pe fluviile Congo și Niger.

Bibliografie recomandată

Bibliografie obligatorie

[1]: pp.58- 68

Bibliografie generală

[2]: pp.157-212

[3]: pp.154-177

Test de evaluare

I. Întrebări

1. Care sunt elementele componente ale teritoriului de stat?
2. Definiți frontiera în dreptul internațional.
3. Cum pot fi realizate delimitările teritoriale?
4. Definiți noțiunea de fluviu internațional.
5. Exemplificați patru instrumente juridice privind formarea și afirmarea principiului libertății de navigație pe fluviile internaționale.
6. Care sunt drepturile statelor riverane în legătură cu navigația pe fluviile sau pe sectoarele ce se află pe teritoriul lor?
7. Fluviile internaționale au același regim cu apele interioare?
8. Enumerați trei principii care se regăsesc menționate în Convenția cu privire la utilizarea cursurilor de apă internaționale în alte scopuri decât navigația din 1997.
9. Prin ce se distinge Convenția privind Dunărea de la Paris din 1921?
10. Enumerați principiile stabilite prin Convenția de la Belgrad privind navigația pe Dunăre.

II. Completați următoarele enunțuri:

1. modificare teritorială și de frontieră admisă de dreptul internațional public pot opera atunci când este necesară întrunirea cumulativă a două condiții, respectiv...
2. Fluviile internaționale sunt definite ca...
3. Fluviile.....traversează teritoriul mai multor state.
4. Fluviile....separă teritoriile a două state.
5. Navele militare ale statelor riverane au dreptul de a naviga numai în porțiunea de fluviu cuprinsă în..., iar în afara acestora numai pe baza de... între statele dunărene.
6. Anumite principii ale regimului de navigație pe fluviile internaționale europene și noțiunea de fluviu internațional au fost stabilite prin...
7. În 1921, au fost elaborate o convenție și un statut privind regimul cailor navigabile de interes național prin care a fost reafirmat principiul...
8. Fiecare stat este... asupra porțiunii din aceste fluvii care se află pe teritoriul său.
9. Statele riverane sunt singurele care au dreptul de..., dreptul de... dreptul de..., dreptul de...și obligația de a...
10. Libertatea de navigație pe fluviile internaționale implică faptul că navele comerciale, pe timp de pace, se bucura de....

III. Alegeți răspunsul/răspunsurile corect/corecte:

1. Teritoriul de stat se compune din:
 - a) spațiul terestru;
 - b) spațiul acvatic;
 - c) marea liberă.

2. Delimitările teritoriale pot fi realizate:
 - a) în mod unilateral;
 - b) pe cale convențională;
 - c) pe cale jurisdicțională.

3. Fluviile internaționale reprezintă:
 - a) cursuri de apă care traversează teritoriile mai multor state și care sunt navigabile până la vărsarea lor în mare;
 - b) cursuri de apă care separă teritoriile mai multor state și care sunt navigabile până la vărsarea lor în mare;
 - c) cursuri de apă care traversează teritoriile mai multor state, dar nu pot fi navigate.

4. La ce distanță deasupra nivelului mării este considerat spațiul aerian?
 - a) 100-120 km;
 - b) 100-130 km;
 - c) 100-110 km.

5. Canalul de Suez a fost construit între anii:
 - a) 1839-1849;
 - b) 1859-1869;
 - c) 1895-1919.

6. Regimul internațional al canalului de Suez a fost stabilit:
 - a) în baza Convenției de la Constantinopol;
 - b) în baza Convenției de la Cairo;
 - c) în baza Convenției de la Geneva.

7. Regimul actual al navigație pe Dunăre este cel stabilit prin Convenția de la:
- a) Viena din 1982;
 - b) Belgrad din 1948;
 - c) Paris din 1921.
8. Regimul internațional al fluviului Dunărea a fost recunoscut, pentru prima dată, prin:
- a) Congresul de la Viena din anul 1815
 - b) Convenția de la Paris din anul 1921
 - c) Tratatul de pace de la Paris din anul 1856
9. Care a fost primul instrument juridic multilateral referitor la navigația aeriană:
- a) Congresul de la Paris 1919;
 - b) Convenția de la Chicago 1944;
 - c) Convenția de la Camberra în 1982.
10. În ce an a avut loc Convenția de la Chicago referitoare la navigația civilă internațională?
- a) 1944;
 - b) 1945;
 - c) 1946.

IV. Eseuri

1. Definiția și elementele teritoriului.
2. Regimul zonelor de frontieră.
3. Modificarea teritoriului.
4. Regimul juridic de navigație pe fluviul Dunărea.
5. Asemănări și deosebiri privind regimul juridic al navigației pe Canalul Suez, Canalul Panama si Canalul Kiel.

Bibliografie

1. R.Miga-Beșteliu, Drept internațional public, vol.I, ed.2, Ed. C.H.Beck, București, 2010;
2. Al.Bolintineanu, A.Năstase, B.Aurescu, Drept internațional contemporan, ed. a 2-a revăzută și adăugită, Ed.All Beck, București, 2000;
3. Fl. Coman , E. Gal, Drept international public. Editia a IV-a revizuita, Ed. Pro Universitaria, București, 2018;

4. Gh. Moca, M. Duțu, Drept internațional public, vol. I, Ed. Universul Juridic, București, 2008;
5. A. Năstase, B. Aurescu, Drept internațional contemporan. Texte esențiale, Ed. Regia Autonomă Monitorul Oficial, București, 2000;
6. D. Popescu, A. Năstase, Drept internațional public, ed. revăzută și adăugită, Casa de editură și presă Șansa, București, 1997;
7. C.-F. Popescu, M.-I. Grigore-Rădulescu, Drept internațional public, vol. I, Ed. Universul Juridic, București, 2014;
8. N. M., Vlădoiu, Drept internațional public, Ed. Universul Juridic, București, 2021.

Bibliografie generală

1. Anghel I. M., Dreptul tratatelor, Ed. Lumina Lex, București, 2005;
2. Anghel I. M., Drept diplomatic și consular, Ed. Lumina Lex, București, 1999;
3. Bogdan, Gâlea I. (coord.), Lazar E., Oltean I., Drept internațional public. Scurtă culegere de jurisprudență pentru seminar, Ed. Hamangiu, 2019;
4. Căpușan A. Al., Diplomați români de elită. O istorie - incompletă - a diplomației române prin diplomați, vol. I-II, Ed. Ars Docendi, București, 2009;
5. Cloșcă I., Dicționar de drept internațional public, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1992; Combacau J., Sur S., Droit international public, Ed. Montchrestien, Paris, 2006;
6. Diaconu I., Manual de drept internațional public, Ed. Lumina Lex, București, 2007;
7. Dinh N. Q., Daillier P., Pellet A., Droit international public, Traité, 7e ed. L.G.D.J., Paris, 2002; Ecobescu N., Duculescu V., Drepturile și obligațiile fundamentale ale statelor, Ed. C.H Beck, București, 2003;
8. Gâlea I., Manual de drept internațional, vol I, Ed. Hamangiu, 2021;
9. Herchi Ș., Dreptul tratatelor, Ed. Convex, Oradea, 2004;
10. Mazilu D., Dreptul internațional public, Ediția a V-a, Ed. Lumina Lex, București, 2010; Miga-Beșteliu R., Drept internațional public, Ed. C.H. Beck, București, 2005;
11. Miga-Beșteliu R., Drept internațional public, volumul I, Ediția 2, Ed. C.H. Beck, București, 2010; Miga-Beșteliu R., Drept internațional. Introducere în dreptul internațional public, Ediția a III-a, Ed. All Beck, București, 2003;
12. Moca Gh., Duțu M., Dreptul internațional public, Vol. I, Ed. Universul Juridic, București, 2008; Năstase A., A. Bogdan, Drept internațional public. Sinteze, Ed. Ch Beck, 2018 (Ediția a IXa);
13. Năstase A., Aurescu B., Jura C., Drept internațional public, Sinteze de examen, Ed. All, București, 2001;
14. Niciu M.I., Drept internațional public, Ed. Servo-Sat, Arad, 2003;
15. Alain Pellet, Droit international public, LGDJ, 2022;
16. Popescu C. F., Grigore-Rădulescu M.-I., Drept internațional public, Noțiuni introductive, Ediția a II-a, revăzută și adăugită, Ed. Universul Juridic, București, 2022;
17. Popescu D., Năstase A., Drept internațional public, Casa de editură și presă ȘANSA SRL, București, 1997;
18. Shaw M.N., International Law, Cambridge, London, 1997;

19. Revista Română de Drept Internațional, www.rrdi.ro ;
20. Site-ul Curții Internationale de Justiție www.icj-cij.org ;
21. Site-ul Organizației Națiunilor Unite www.un.org .